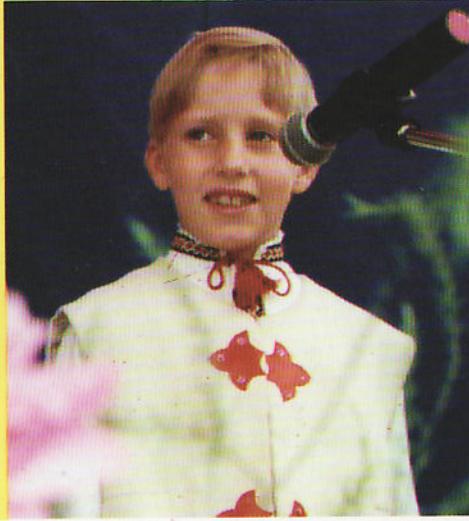

Роман ФАБРИКА

Лемки: *роки і дні*

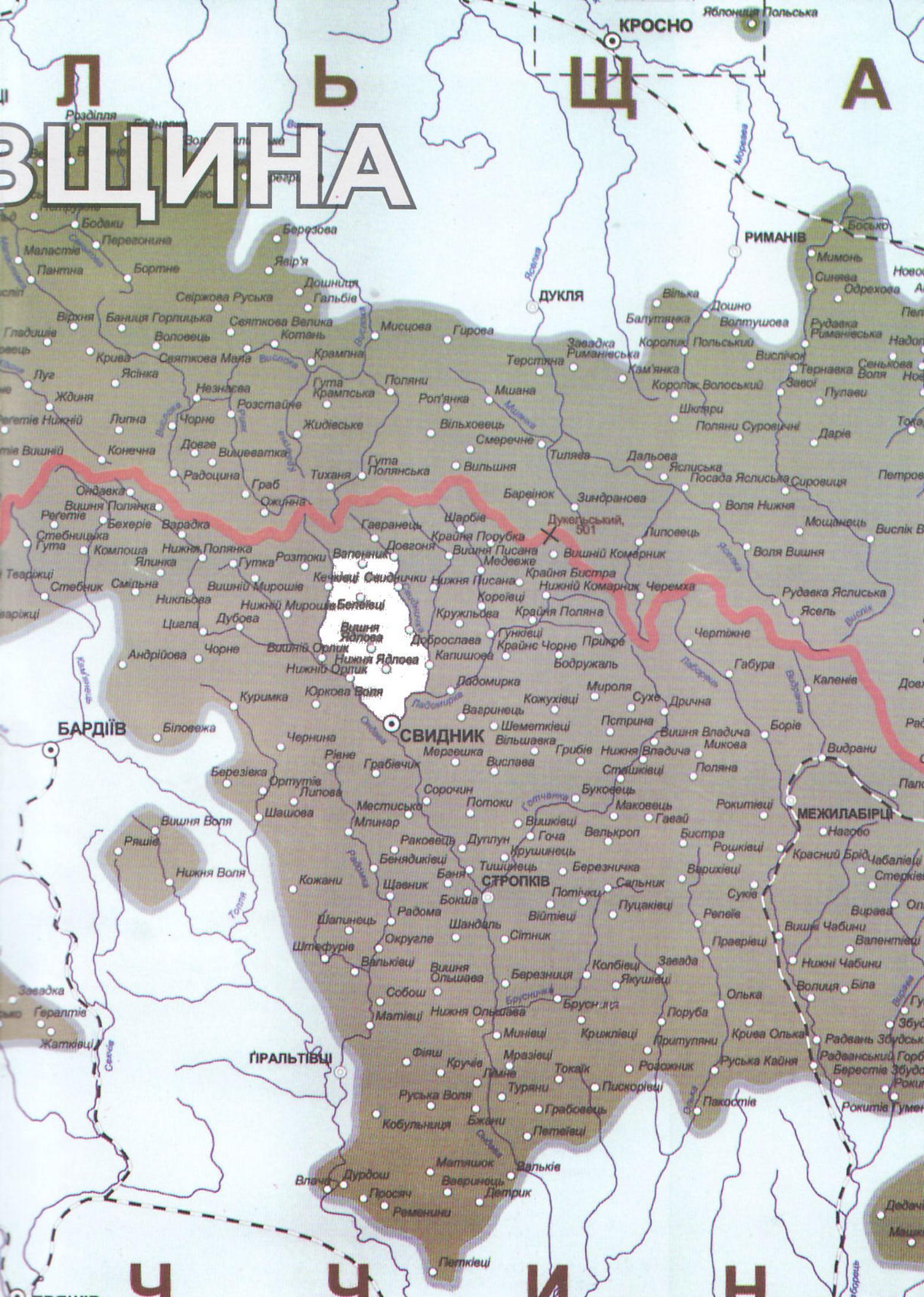

ФОТОАЛЬБОМ

Л ВІЩИНА Ч

Щ

Ч
Ч
И

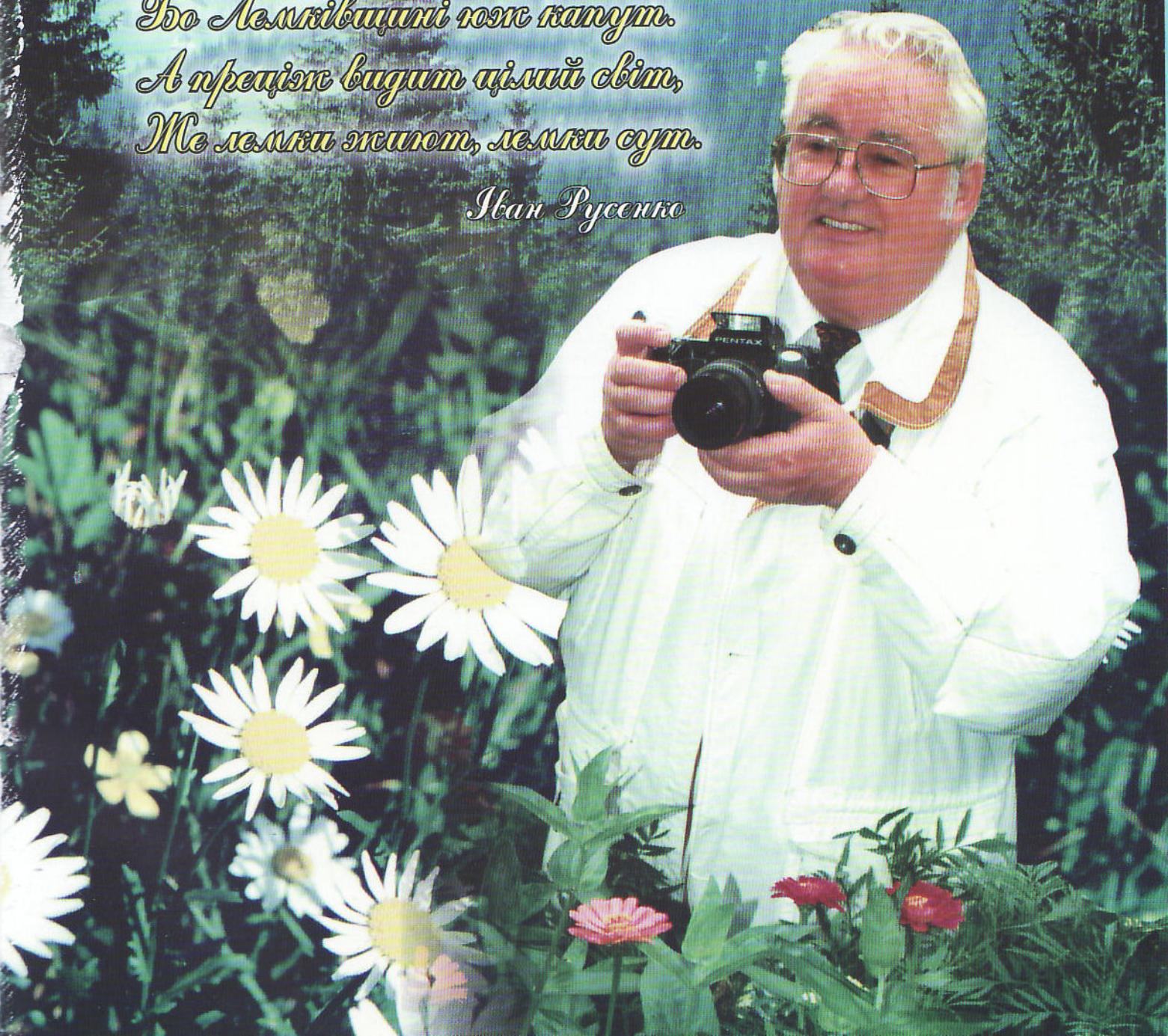
Роман ФАБРИКА

Лемкі.

роки і долі

Вороги зварят: лемків ніт,
Бо Лемківщі ток капут.
А працює видит альй світ,
Же лемки житот, лемки сут.

Іван Русенко

Роман Михайлович Фабрика народився 18 жовтня 1940 року у с. Радчі неподалік Івано-Франківська. Трудовий шлях розпочав на вугільній шахті у заполярній Воркуті. Три роки служив в армії. Закінчив факультет журналістики Львівського держуніверситету ім. Ів. Франка. Працював у редакціях івано-франківських обласних газет. Згодом був власним кореспондентом Українського радіо, десять років працював редактором Івано-Франківського облтелерадіокомітету. Член Національної спілки журналістів України, лауреат премії «Золоте перо», Заслужений журналіст України.

Репортер Роман Фабрика два десятиліття віддав Українському національному інформаційному агентству. Стажувався у США. Автор трьох фотовиставок «Америка в Галичині», «Кличуть у гори трембіти», «Лемки: роки і долі». Світлини з останньої лягли в основу однайменного фотоальбому про лемків — «дітей втрачених Бескидів».

Roman Fabryka, honoured journalist of Ukraine was born on October 18, 1940 in the village of Radcha, near Ivano-Frankivsk. The first place of his work was a coal mine in Vorkuta. He served three years in the Soviet Army. After that Roman entered the Lviv University the journalist faculty. When the author graduated from the University he started to work in some editors of Ivano-Frankivsk newspapers. Later he became the correspondent of the State Ukrainian Radio in Ivano-Frankivsk region. For 10 years he has been working as the editor of Ivano-Frankivsk TV Radio Committee. He is a member of the National Journalist Union, laureate of «Golden pen».

Roman Fabryka devoted 20 years of his life to the Ukrainian National Information Agency. He studied in the USA. Three photo exhibitions «America in Galychyna», «Trembitas Call to the Mountains» and «Lemkos: years and fates» were created by him.

Фотоальбом перше в Україні видання, яке мовою художньо-документальних світлин знайомить з українцями-лемками, яких 60 років тому насильно переселили з обжитих місць на території Польщі в міста і села Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та інших областей України.

Барвисті сторінки фотоальбому «Лемки: роки і долі» розкажуть і покажуть звідки походять герої світлин, де народились їхні батьки, яку здобули освіту, де працюють, як відпочивають, як бережуть свої традиції.

The photo album is the first edition in Ukraine. With the help of photos the album introduces the dramatical history of Ukrainian-lemkos, who were deported from Poland into many regions of Ukraine.

The colourful pages of it show and tell about people's fates of this nation, about their roots, customs and traditions.

В умовах духовного відродження українського народу та побудови незалежної Української держави зростає інтерес до відтворення та збереження досягнень минулого. Знання свого роду, історичних та культурних надбань предків необхідні не лише для піднесення національної гідності, а й для використання кращих традицій у практиці сьогодення. В наш час модернізації українського суспільства дає поштовх до урізноманітнення культурного життя, розвитку культури, вона породжує небувале число субкультурних проявів суспільного життя, субкультур в цілому, які взаємодіють певним чином одна з одною, збагачуючи культурний контекст суспільства, як одну з передумов розвитку суспільства.

Національна культура як цілісна система включає в себе надбання різних верств населення протягом тривалого історичного розвитку: зразки культури інших народів, які населяють Україну; досягнення вихідців з України, яких доля закинула далеко за її межі; результати творчої діяльності українців, які насильно були виселені з етнічних земель у ХХ столітті. Відродження духовності — найактуальніше питання сьогодення. Його розв'язання вимагає реалізацію багатьох чинників, які б сприяли відновленню зруйнованих зв'язків у культурному процесі.

Вірцем автохтонної культури, з архаїчними рисами первісного світогляду є культура етнографічних груп українців Карпат — гуцулів, бойків, лемків. В складних умовах бездержавності, штучного розмежування зі своєю етнокультурною материзмою, під жорстоким гнітом чужинців доводилося оберігати свою самобутність лемкам — крайній західній етнографічній групі українців.

Територія Лемківщини охоплює західну частину Карпат по обох схилах так званих Низких Бескидів. Карпатський вододільний хребет ділить Лемківщину на південну (закарпатську) та північну (прикарпатську). Східною межею, як свідчать джерела, вважають річки Уж і ліву притоку Сяну — Солинку, західною — Попрад з

Дунайцем. В наш час північна Лемківщина належить до Польща, а південно-східна (Пряшівщина) — до Словаччини. Східна смуга закарпатської частини цього етнографічного району належить до України.

Предками лемків вважають слов'янське плем'я білых хорватів. Слов'янські оселі над Дунаєм відносяться до II ст. н.е. У II-IV ст. слов'яни розселилися в Карпатсько-дунайському басейні, по всіх Карпатах. Існує думка, що слов'янські групи, які з'явилися у Карпатах, були вихідцями з Волині та Прикарпаття. Вони так густо заселяли теперішнє Прикарпаття і Закарпаття, що дослідники VI ст. вважали їх корінним населенням цих місць.

Після поділу слов'ян на східних, західних і південних Карпат були заселені східними слов'янами. Вони ділилися на окремі племена, котрим здебільшого надавалися назви, залежно від географічного розташування.

Релігія давніх мешканців Карпат була язичеською. Подібно іншим слов'янським племенам русини Карпат поклонялися головним божествам — Сварогу, Перуну, Даждьбогу, Велесу, Стрибогу, Ладі. На ранньому етапі історії слов'ян почали формуватися спільні засади розвитку їх культури. Адже на ранній стадії розвитку суспільства релігія уже виступала головним носієм культури.

У IX ст. існувала могутня східнослов'янська держава — Київська Русь. В тісних з нею зв'язках перебували мешканці Західних Карпат. Воїни з племені білых хорватів (карпатські русини) брали активну участь у поході князя Олега на Візантію (906-907 pp.). За князювання Володимира Святославовича, Русь здобула найбільшу політичну могутність у Європі. У 992-993 pp. до Русі було приєднано землі теперішньої Лемківщини. Ця історична подія сприяла інтенсивному заселенню гірського краю, розвиткові культури в Західних Карпатах. Культура Київської Русі мала значний вплив на розвиток культури карпатських русинів. Значного розвитку досягла наука і освіта. З'явилися школи перепису церковних книг, сільські школи-дяківки. Під впливом мистецтва Київської Русі розвивалося мистецтво Прикарпаття і Закарпаття. Виникали «школи» іконописного мистецтва, давні шедеври якого збереглися саме на Лемківщині (іконостас XIV-XV ст. з Дальови, ікони XIV-XVI ст. з Берегів Долішніх, Тилича, Милика, Ванівки, Поворозника та ін.).

Значний поступ здійснили русини Західних Карпат в архітектурі дерев'яних церков, в основу яких покладено давній тризубий тип руської (української) церкви.

Після розпаду Київської Русі та Галицько-Волинського князівства у 40-х рр. XIV ст. землі Лемківщини загарбали Польща (північні) і Угорщина (південні). У той час, як у східній частині колишньої Київської Русі відбулося національне відродження і народ повністю перейшов на традиційну назву «український», «Україна», цей процес у західних регіонах Русі загальмувався, але давні національні назви «русини», «руські» збереглися. У XVIII-XIX ст. поширилася ще й етнографічна назва «лемки», «Лемківщина».

Польські та угорські феодали запровадили на теренах загарбаних земель панщину, що надзвичайно погіршило економічне становище селян. Широких масштабів набула польсько-німецька колонізація північної Лемківщини, що сприяло посиленню політики полонізації русинів. Скасування кріпацтва у 1848 році в умовах перебування Лемківщини під Австрією не покращило економічного становища селян, які не мали змоги викупити землю. Таке становище спричинило початок довготривалої масової еміграції русинів Галичини на заробітки за океан. І хоч культурне життя русинів Західних Карпат помітно загальмувало свій розвиток, все ж русини західно-карпатського краю (лемки) свято берегли культурні перлини Київської Русі, поступово доповнюючи їх локальними самобутніми традиціями з незначними

впливами культури сусідів — поляків і словаків. Виняткова витривалість мешканців Карпат, їх працелюбність, своєрідний характер спричинили формування XIV-XVIII ст. самобутньої культури лемків, складової частини українського народу.

Друга половина XIX ст. характерна пожвавленням національного пробудження серед лемків, яке започаткували члени об'єднання «Руська триця», письменники-будителі О. Духнович, О. Павлович, В. Хиляк, а також українські діячі — І. Верхратський, І. Франко, В. Гнатюк, Ф. Колесса та інші.

Необхідно зазначити, що різні чинники впливали на духовне життя лемків, зокрема, географічний, політичний і соціальний. З одного боку гірський терен Лемківщини виявився пригожим середовищем для консервації прадавніх, навіть первісних елементів цієї культури, а з другого, як стверджував дослідник лемківського фольклору Філарет Колесса: «Лемківщина була тою брамою, якою найбільше доходили на українську територію західні впливи за посередництвом чехів і словаків, з якими лемки мають найбільше спільнотого в підсенному репертуарі...»

Помітного піднесення на Лемківщині набуло співоче та різьбярське мистецтво. У горах засновувалися церковні і світські хори. Передові у цьому позиції займали міста Сянік, Горлиці, Криниця, села Одрехова, Вороблик, Лосе, Костарівці, Висова. Небувалого розквіту досягло мистецтво різьбярства на дереві, осередками якого стали невеликі села Вілька і Балутянка на Сянічині. Відомими на той період були різьбярі: Михайло Мишанич, Андрій Уляш, Михайло Орисик.

У міжвоєнній Польщі з новою силою розгорілася кампанія за «врятування лемків перед українізацією». З одного боку, панівні кола Польщі, польська преса виступали з «доводами», що діалект лемків є польським, а лемки — це етнографічна група польського народу. З іншого боку, русофільські діячі з середовища лемків твердили, що лемки є більше російського походження і у юхдному випадку не належать до українського народу. З метою відокремити лемків від українців у 20-х рр. ХХ ст. русофіли створили на еміграції у США об'єднання «Лемко-Союз» з органом — газетою «Карпатська Русь» суцільно московофільського напрямку.

Друга світова війна принесла лемкам багато страждань. У результаті важких боїв у Карпатах, зокрема в «Долині смерті» на Дукельському перевалі, загинула велика кількість лемків, були зруйновані, спалені численні села. І хоч у травні 1945 р. в Європі закінчилася війна, у Західних Карпатах її відлуння не стихало. Лилася кров невинних людей, продовжували горіти села. Польські підпільні озброєні групи постійно нападали на лемківські села, жорстоко знущалися над селянами.

Восени 1944 року тимчасовий уряд Польщі уклав угоду з урядом Радянської України про так званий обмін населенням. Українське населення, що проживало в межах Польщі, підлягало виселенню в Україну в обмін на польське населення, яке виселялося з України до Польщі. Нестерпна ситуація, яку створило націоналістичне польське підпілля, постійні залякування, вбивства, насильство, грабежі спричинилися до того, що понад 200 тисяч лемків у 1944-46 роках «добровільно» покинули рідні гори і були виселені в Україну.

У межах Польщі залишилося близько 140 тисяч лемків. Під приводом, що ці рештки лемків є «опорою для УПА», в результаті безславної операції «Вісла» у квітні-червні 1947 року були насильно депортовані на західній північні землі Польщі.

Хаотичне розселення на західних землях повоєнної Польщі разом із штучним нагнітанням антиукраїнських настроїв польського середовища було розраховане на швидку їх асиміляцію.

У 1956 році невеликій частині лемків вдалося повернутися в Карпати, де вони поступово почали підіймати із

тимчасового призабуття рідні культурні традиції. По селах (Зіндронова, Команча, Поляни та ін.) почали створюватися співочі і музично-танцювальні колективи. Організаторами культурних осередків стали Федір Гоч, Павло Стефанівський та ін.

В Україні радянська влада розселяла лемків у східні та південні області: Одеську, Херсонську, Миколаївську, Сталінську (пізніше Донецьку), Ворошиловградську (пізніше Луганську). Але через короткий час (переважно у 1946-47 рр.) більшість лемків самовільно переселилася у західні області України, головним чином до Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської (тоді Станіславської) областей.

Переживши перші труднощі, зумовлені втратою майна, незвичним новим оточенням, переселенці поступово вкорінювалися. Їх рятувала працелюбність, витривалість, допомога місцевого українського середовища. Нове оточення спричинило у лемків часткову втрату їхніх етнографічних особливостей, культурно-побутових звичаїв; зникли давні знаряддя праці, саморобний одяг, значні зміни зазнала мова лемків.

Політична ситуація того часу в Україні склалася не на користь лемків та їх культури. Партийна влада не дозволяла популяризувати етнографічні особливості лемків, їхню історію та культуру. А тому довший час про лемків і Лемківщину не з'являлося у пресі жодних відомостей. Був дозвіл лише на розвиток і популяризацію в галузях різьбярства та співочої творчості. Та з умовою, щоб мистецька творчість була в рамках ідеології влади.

Досвідчену групу різьбярів було прийнято до Спілки художників України. Це Василь та Іван Одрехівські, Андрій Сухорський, Іван Красівський, Андрій та Степан Орисики, Василь та Степан Кищаки і ін. При Спілці художників України була створена секція народної лемківської різьби, в роботі якої постійно брали участь відомі мистецтвознавці. Молоді різьбяри були згруповані в цеху народної різьби Львівської фабрики ім. Лесі Українки. Постійна опіка над різьбярами — вихідцями з Карпат сприяла їх творчому зросту. У 1954-1970 рр. численні вироби з дерева отримали високу оцінку на різного рангу виставках, в музеях. Зокрема, з середовища народних різьбярів виріс заслужений діяч мистецтв України, співавтор пам'ятника Івану Франку у Львові та Дрогобичі Василь Одрехівський. Сини лемківського різьбяра Андрія Сухорського — Андрій і Володимир — автори пам'ятника Тарасу Шевченку у Львові.

Вже на початку 50-х років ХХ ст. інтелігенція Львова щораз сміливіше почала обговорювати потребу створення співочих, музичних і танцювальних колективів у середовищі лемків. Мелодійні пісні з Лемківщини привертали увагу української громадськості. Їх виконували як професійні, так і самодіяльні українські колективи. Бракувало в Україні лемківського хору.

Варті уваги щотижневі зустрічі лемківських інтелігентів, що відбувалися в 1954-1956 рр. у Львові. Саме тоді навчалися тут дівчата з Яблониці, сестри Даниїла, Марія і Ніна Байко, відомі як чудові співачки. Розмови велися, в основному, навколо проблеми підтримки творчості обдарованих сестер, яким була потрібна моральна і матеріальна допомога у важкий час. У дискусіях, крім сестер Байко, брали участь Роман Соболевський, Іван Красовський, Петро Когут, Любомир Олесневич, Ілля Чупик, Василь Одрехівський, Степан Кищак. Після дискусій всі радо співали рідні лемківські пісні, мріяли про лемківський хор.

Сестри Байко ще у 1946-1948 рр. були учасниками обласних та республіканських олімпіад художньої самодіяльності. У 1952 році закінчили Львівське музично-педагогічне училище, у 1958 році — Львівську консерваторію ім. Миколи Лисенка. Як тріо, сестри Байко почали свої виступи з 1953 року. У 1956 році вони — дипломантки Республіканського та Всесоюзного конкурсів, учасниці Декади українського мистецтва в Польщі. У 1957

році сестри нагороджені Золотою медаллю і дипломом I ступеня Всесвітнього фестивалю молоді і студентів. Вони — заслужені артисти України (1969), лауреати Державної премії ім. Т. Шевченка (1979), народні артисти України (1979). Сестри Байко — досвідчені педагоги, дбайливі вихователі молодого покоління митців. Вони, в значній мірі, доклали зусиль до справи створення лемківських хорів на Львівщині.

У 1959 році було створено лемківський хор у с. Лошнів на Тернопільщині. Згодом сформувався лемківський хоровий колектив у с. Нагірне на Самбірщині. При активній допомозі композитора А. Кос-Анатольського, сестер Байко, лемківського активу восени 1969 р. лемківський народний хор було створено у с. Рудно під Львовом. У 80-х роках хор досягнув свого творчого зеніту.

Незважаючи на певні успіхи в галузі різьлярського та співочого мистецтва, бракувало дослідницьких праць на ниві історії, літератури та культури Лемківщини. Партийне табу гальмувало ініціативу молодої інтелігенції — вихідців із Західних Карпат (лемків). І лише в середині 50-х років студент історичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка лемко за походженням Іван Красовський насмілився порушити «стіну мовчання», опрацювавши першу історичну статтю «Лемки та їх походження», а також захистив дипломну роботу під назвою «Національно-визвольний рух на Лемківщині у XII ст.» Чергові статті молодого автора друкувалися у тижневику «Наше слово» (Варшава), періодиці Чехословаччини, Югославії, Канади. Цей сміливий крок приніс авторові велике моральне задоволення, і безліч неприємностей з боку партійних органів. Значно пізніше Іван Красовський здобув визнання як здібний дослідник, історик, етнограф, публіцист Лемківщини.

Культура лемків в Україні збагачувалася досягненнями в дослідницькій галузі та розвитком музеїної справи. У 1969 р. на території Музею народної архітектури і побуту (скансену) старанням завідуючого науковим відділом музею І. Красовським було створено зону «Лемківщина», на яку планувалося перевезення 10-12 об'єктів народної архітектури, в тому числі типової тризубної лемківської церкви з високою вежею-дзвіницею.

З метою організації допомоги з боку активу у розбудові зони, після відповідної консультації з дирекцією і партійною організацією музею, у вересні 1970 р. було створено при скансені перше Об'єднання лемків. До складу правління були обрані проф. медицини Анатолій Гнатишак, економіст Любомир Олесневич, мистецтвознавець Володимир Ярема (згодом патріарх УАПЦ), сусільний діяч Петро Когут і ін. Головою правління було обрано Івана Красовського. Хоч новостворена організація в умовах партійного диктату не змогла розгорнути належної праці, все ж виконала функцію першого історичного об'єднання лемків в Україні, дала поштовх до подальшої культурної праці в середовищі лемків. Новостворене Об'єднання лемків допомагало в забудові лемківської зони, проведенні загальномузейних заходів.

Нова політика середини 80-х років, пов'язана з «перебудовою» сприяла пожвавленню суспільно-культурного життя в колишньому Союзі. Розпочалося створення нових громадських об'єднань в Україні, зокрема у Львові. Назріла потреба створити сильне, активне і енергійне об'єднання лемків, яке зуміло б проявити всесторонню ініціативу, організаційний досвід у культурній лемківській праці. З ініціативи обласного Фонду культури м. Львова, Львівської організації Спілки письменників України та лемківського активу на зборах культфонду 8 липня 1988 р. було проголошено створення суспільно-культурного товариства «Лемківщина» для Львівської області, затверджено Статут і структуру товариства.

У 1990 р. у Львові відбулась міжнародна наукова конференція з лемківських проблем. Згодом було проведено Світові конгреси лемків, культурно-мистецькі свята. В цьому ж році обласне відділення товариства

«Лемківщина» було створено у Тернополі. Правління видаває газету «Дзвони Лемківщини», окремі збірники. Поступово в різних районах Тернопільщини почали організовуватися місцеві товариства «Лемківщина». У 1990 році було створено міське товариство «Лемківщина» у Калуші на Івано-Франківщині.

У 1991 р. почали діяти обласне товариство «Лемківщина» в Івано-Франківську, а також самостійна громадська організація «Відродження» в Коломиї. Її ініціаторами стали українці Коломийщини, вихідці з Лемківщини, Надсяння, Підляшша та Холмщини. В цьому ж році у Львові було створено нове об'єднання — Фундацію дослідження Лемківщини (ФДЛ), у завдання якої входить дослідницька, видавничя та культурно-масова діяльність. Фундація бере участь у підготовці та проведенні фольклорно-етнографічних фестивалів «Лемківська ватра», що проходять на теренах Лемківщини у Польщі та в Україні.

У серпні 1998 р. було затверджено створення Рожнятівського районного товариства «Бескидське земляцтво». Товариство об'єднало в собі вихідців з Бескидів, які були переселені на землі Бойківщини.

У 2000 р. в Тернополі було створено міську, 5 районних молодіжних організацій, які об'єдналися в обласну під назвою «Молода Лемківщина». В ній налічується близько 100 чоловік, з яких 95 відсотків лемків третього покоління. Вони цікавляться долею лемків, допомагають Товариствам у проведенні різних імпрез, фестивалів, влаштовують свої заходи.

Усі осередки товариства «Лемківщина» на Тернопільщині, Львівщині, Івано-Франківщині протягом років беруть активну участь у підготовці до проведення всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій, з'їздів, конгресів, присвячених лемківським проблемам, різноманітних фольклорних свят, театралізованих тематичних вистав, літературних вечорів, лекцій, зустрічей, а також виставок витворів мистецтва лемківських митців тощо.

Виступаючи влітку 2000 р. у Ждині (Польща) на засіданні Президії Світової Федерації Українських Лемківських Організацій (СФУЛО) голова Тернопільського обласного товариства «Лемківщина», голова колегії Крайового товариства в Україні Олександр Венгринович наголосив, що «Осередки товариства «Лемківщина» стали сильними, авторитетними організаціями, з якими рахуються інші політичні та громадські організації України. Діяльність товариств підняла з колін десятки тисяч лемків. Сьогодні більшість не соромиться і не приховує своєї назви — лемки. Під час проведення Установчого З'їзду Лемків України, що проходив у Львові у листопаді 2001 року, одностайно було схвалено створення Всеукраїнського Товариства «Лемківщина» (ВУТЛ) — суспільно-культурну організацію громадян, що на добровільних засадах об'єднує лемків (русинів) — етнографічну групу українського народу, депортованих із Польщі в 1944-46 і 1951 роках в Україну, їх нащадків та громадян, які визнають Статут Товариства.

Лемко за походженням, колишній голова Київського товариства «Лемківщина» Микола Горбаль, побувавши поспіль на кількох «Ватрах», дійшов переконання, що «Лемківські ватри» є важливим елементом реставрації цього етнічного відгалуження українства. Виступаючи у 2001 році у Львові на Міжнародній науково-практичній конференції, яка розглядала лемківські проблеми, Микола Горбаль підкреслив: «З огляду на усталену думку, що діалекти є джерелами, які живлять мовну ріку народу, а етнографічні відмінності лише скрашують та збагачують національну культуру (а, отже, і світову, випливає абсолютна позитивна роль цих фестивалів у контексті відродження Лемківщини)».

Вагомою подією в духовному житті українців став перший міжнародний фольклорний фестиваль етнографічних регіонів України «Родослав», який

проходив в Івано-Франківську 11-14 жовтня 2001 року. Метою даного «фестивалю єднання» стало відродження та збереження традицій і обрядів, що побутували у гуцулів, бойків, лемків, покутян, опілян, буковинців, волинян, подолян, поліщуків. В рамках фестивалю, було проведено наукову конференцію «Традиційні звичаї та обряди в етнографічних регіонах України», а також велику кількість концертів у Івано-Франківській області. На думку організаторів, «Родослав» — не тільки демонстрація різномаринії культури українців, але, в першу чергу, свято єдності українського народу, його консолідації навколо ідей державності і соборності.

Через вимушенну втрату національної еліти бере на себе роль інтерпретатора історичного буття народу, в його суспільних, етичних, естетичних, психологічних вимірах — фольклор, створюючи потужний усний літопис національного життя. А це значить, що лемки як етнографічна група українців попри усі випробування зберігають та відроджують специфічні риси, які вирізняють даний етнос від інших у світовому соціокультурному просторі.

З історії відомо, що підвалини до вивчення музичного фольклору українського населення Карпат заклав у своїх працях видатний український композитор, музикознавець і фольклорист Ф. Колесса. Своїм творчим доробком він довів, що, незважаючи на довговікову відірваність карпатських українців від основної частини українського народу, їх пісенна творчість є єдиною за стилем із загальноукраїнським фольклором, зокрема в своїх найдавніших нашаруваннях, і відбігає від неї тільки в пізніх верствах, які носять на собі ознаки впливу західних та південних сусідів.

Згодом чималий інтерес до лемківського фольклору виявили М. Соболевський, О. Гиж, С. Людкевич, Я. Ярославенко, Н. Нижанківський, Б. Кудрик, М. Колесса та інші, які створили велику кількість обробок лемківських пісень для хорового та сольного співу.

Причиною створення нових фольклорних інтонацій в період сьогодення часто є потреба музичного осмислення певного явища, події, психологічного настрою даної групи чи окремої людини. Зокрема, серед лемків, що компактно проживають у західних областях України, характерно є форма розповідодження нових пісень, поезії за допомогою рукописних зошитів. Естетично-пізнавальний рівень в них сумнівний, та вони відіграють важливу роль в динамізації сучасного фольклорного процесу. За визначенням дослідників, «... Тільки за умов збереження традиційної стилістики і форми новий зміст може уникнути тієї банальності і дешевизни стилю, яка заполонила нині не тільки концертні підмостки, а й інтенсивно проникає в достеменно фольклорне середовище, досягнути міцного, густо замішаного на традиції сплаву, який би ми зі спокійною совістю могли називати сучасним народно-виконавським стилем».

У наш час записи музичного фольклору здійснюються науковцями інтенсивно і систематично по обидві сторони Карпат — північно-галицькій і південно-пряшівській. Слід згадати музичні записи лемківських пісень П. Бажанського, Й. Роздольського, Я. Баранецького.

Мотиви і образи з народних взірців входили у сюжети художніх творів відомих лемківських письменників — Б.-І. Антонича, Ф. Коковського, Д. Висловського, Г. Гануляка, І. Русенка, В. Хомика тощо.

Різноважанову специфіку та самобутність лемківського фольклору досліджували письменники та фольклористи, композитори і виконавці — І. Нечуй-Левицький, В. Гнатюк, Б. Дрималик, М. Гайворонський, Ю. Тарнович, продовжують досліджувати М. Мушинка, Й. Сірка, І. Красовський, П. Федака, Я. Трохановський, С. Грица, М. Байко, О. Турянська. На сучасному етапі дослідженням фольклору лемків займаються митці народної музичної творчості, композитори та диригенти — Г. Верета, І. Майчик, М. Волинський, З Кріль, Р. Стефанко, М. Цуприк,

П. Чоловський, В. Баран, І. Кушнір та інші.

Минуло 60 років з часу ганебної депортациі людей, які народилися за Сяном. Поволі, але щезає з лиця землі самобутня, найбільш західна гілка українського народу — лемки. Десятиріччями вони вірили, й сподівалися на дісву допомогу, на Справедливість і Покаяння. І нарешті крига очікувань скресла. Проблемами депортованих почали займатися на державному рівні. Було внесено зміни до п. 9 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії соціального захисту», прийнятого Верховною Радою України 2 жовтня 2003 року. Депортованим встановили статус учасника війни, видали посвідчення про право на пільги.

З нагоди 60-річчя з часу початку депортациі, стараннями громадських організацій «Лемківщина», «Надсяння», «Холмщина» державні адміністрації Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей прийняли відповідні постанови про широке відзначення цієї дати.

Наприкінці вересня 2004 року у Києві в приміщенні національної опери України пройшов вечір пам'яті жертв примусового переселення.

У передмові до фундаментального двотомного дослідження «Лемківщина», яке побачило світ у Львові, науковий керівник проекту доктор історичних наук, професор Степан Павлюк стверджує: «Найtragічнішою епохою у житті лемків була насильницька депортация післявоєнною польською владою із батьківської землі, вигнання з рідної домівки, а з ним — невгамовний жаль і розпуха за поруйнованим буттям, за наругою над Правдою Історії».

У січні 2004 року Всеукраїнське товариство «Лемківщина» разом із львівською організацією провели три великих імпрези з приводу відзначення 60-річчя депортациі українців з території Польщі.

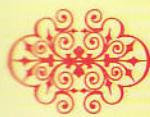
По всій Україні було проведено Дні пам'яті трагічної події, ряд науково-практичних конференцій в обласних центрах — Львові, Рівному, Луцьку, Тернополі, Івано-Франківську та Києві, встановлені пам'ятні знаки в Теребовлі, Копичинцях, Чоркові, Жовтневому, Рівному, Горячківці, Святкові-Великій (Польща) та ін.

Вагомою подією стало прийняття та затвердження урядом України 18 травня 2005 р. «Програми підтримки та збереження культурної спадщини лемків на період до 2009 року».

1-2 жовтня 2005 року в Тернополі проходив IV з'їзд лемків України. У листі на адресу з'їзду Президент України Віктор Ющенко наголосив: «Депортация лемків із земель, що споконвіku належали їм — трагічна сторінка в історії України, і замовчувати її, означає зраджувати власний народ». На з'їзді було відзначено, що створення Всеукраїнського товариства Лемківщина (ВУТЛ) перетворило лемківські товариства у вагому представницьку структуру переселенців, яка своєю діяльністю охоплює різні сфери політичного та культурно-просвітницького життя країн; на даний час до ВУТЛ входить 18 обласних та регіональних організацій.

«На долю нашого покоління лягла найбільша відповідальність перед нашим народом. Бо як не ми, то хто має по крихтах зібрати, зберегти і відродити надбання самобутньої культурної спадщини лемків... Маємо за всяку ціну зберегти нашу ідентичність, як субетнос українського народу», — завжди наголошує голова Всеукраїнського товариства «Лемківщина» Олександр Венгринович.

**Ольга Фабрика-Процька,
аспірант Прикарпатського
національного університету
ім. В. Стефаніка**

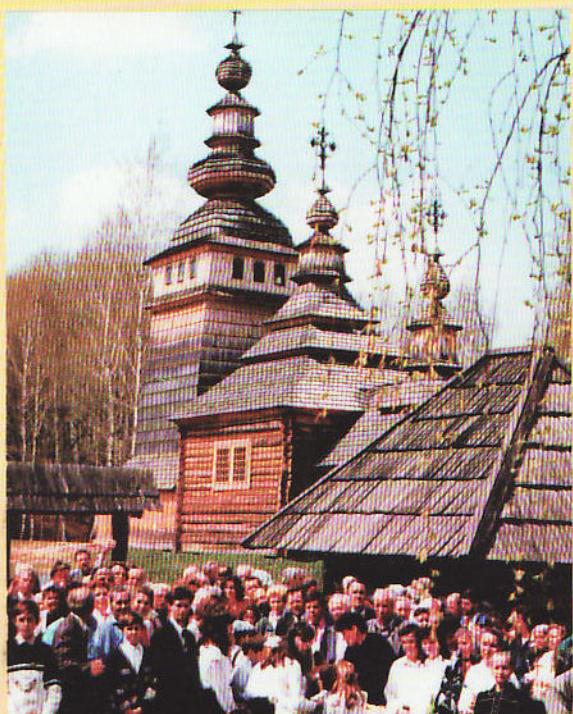
ЛЕМКІВСЬКІ ЦЕРКВИ

Лемківщина мені мила...
Де ня мати породила.
Де ня в церкві охрестили.
Де є прадідів могили,
Де ходили босі ноги
По стерні і на облоги...
Там, на батьківській землі,
Що наснилася мені.

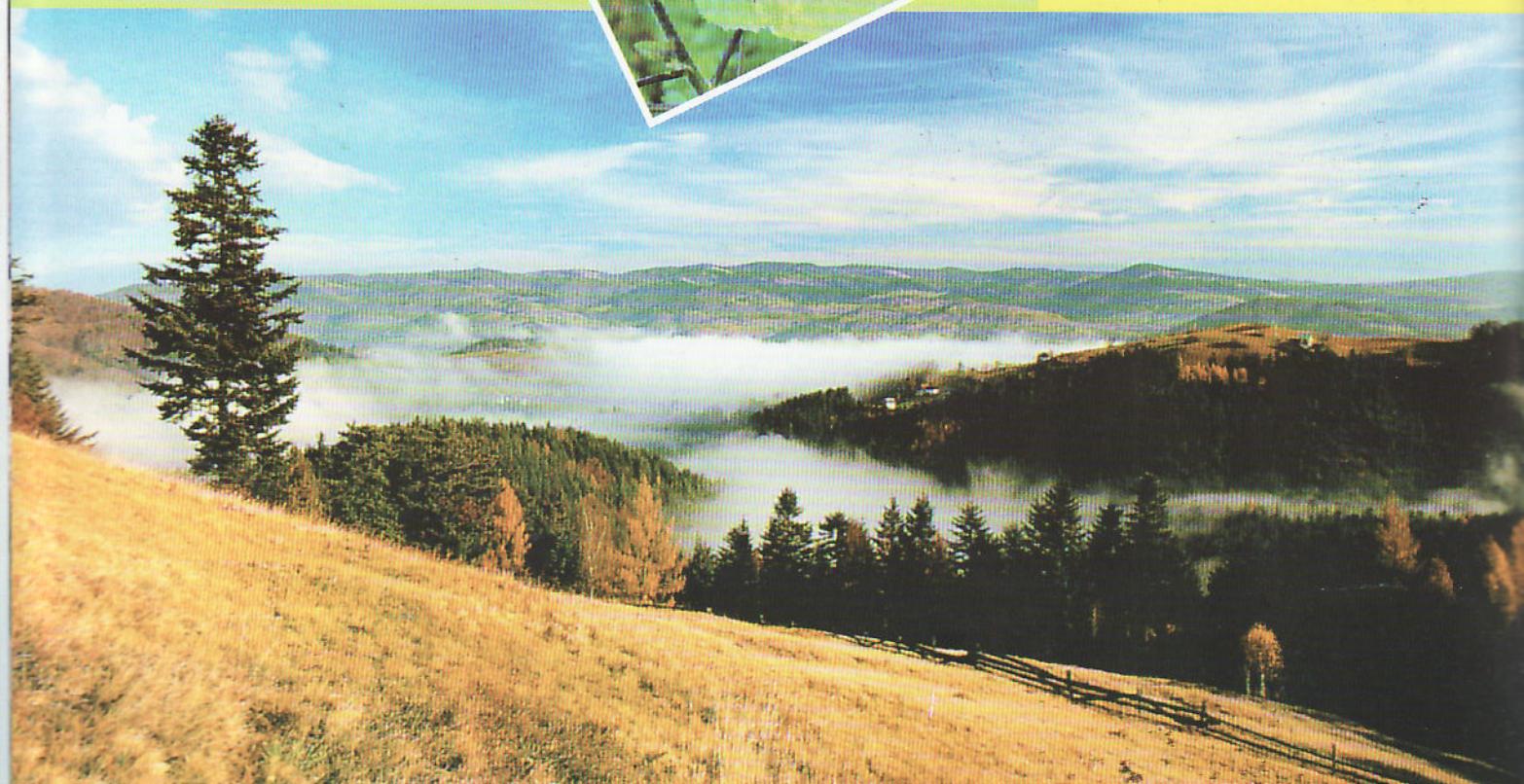

КУРОРТНА КРИНИЦЯ СЕРЦЕ ЛЕМКІВЩИНИ

Музей самоука-художника Никифора Дровняка (1895-1968).
Никифор — автор 30 тисяч акварельних малюнків. Син глухонімої Явдохи Дровняк ще за життя здобув світового визнання.

"ДЗВОНИ ЛЕМКІВЩИНИ" МОНАСТИРИСЬК

Вітри історій не знищили лемківської культури.
Лемки вистояли. Вони є, вони будуть,
бо коли є лемки, є гуцули, є бойки – є Україна

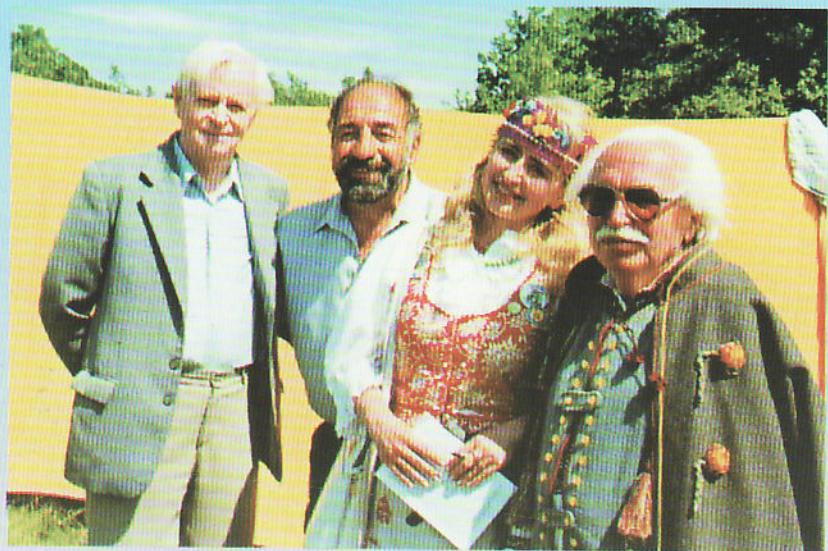

Вокальне ядро народної хорової капели "Бескид".
У центрі найстарша вокалістка — лемкіня Юлія Криницька.

Дзвенить у Бескидах говірка
і пісня лемківська...

Груповий портрет "Лемковини" зі Львова

Лемківське вбрання, лемківська ноша. Фартух і чехлик, хустка і хустя, попружка і крайка, горсик і лайбик, ногавки і завийка, гердані і чипці... — усе мало бути зручним і практичним.

Якщо в житті не раз умився
В потоці зимнім й чуб лемкін сміх,
В Єсавидах жити залишився—
Що ще Єсавидський оберіг

Лемки — бескидські русини, жителі гір, Боги і роси

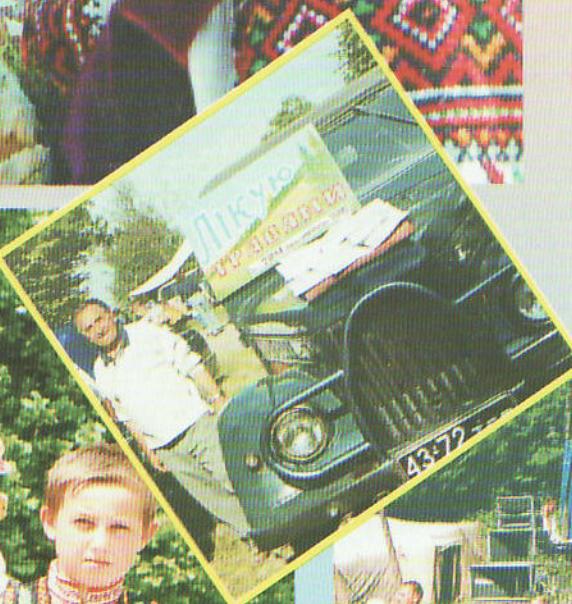
Івано-Франківські лемки-підприємці Орест Шуплат та Володимир Ворона. Обоє мають вищу освіту. Обоє співають у "Бескиді". У цьому ж хорі співає їхня співрозмовниця — Ліля.

лемки. роки і долі

Лемківська ЖХІІ ВАТРА

З величним успіхом
на "Ватрах" проходять
виступи співачки
АННИ ЧЕБЕРЕНЧИК
зі Львова

Лемківські ватри знайомлять, об'єднують.
Анна Чеберенчик зустрілася з юною співачкою
Олею Ошитко та солісткою Івано-Франківської
капели "Бескид" Ольгою Фабрикою-Процькою.

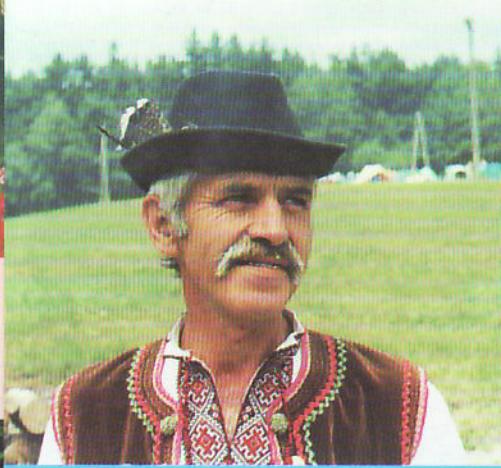

Народний депутат, громадський діяч, поет і композитор Микола Горбаль з учасниками "Ватри".

Інженер
Володимир Кузьмович

Зібралися на "Ватрі" лемківська
родина Мирослава Ціхоня.

Лемки. роки і дні

ВСЕУКРАЇНСЬKE ТОВАРИСТВО "ЛЕМКІВЩИНА"
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

IV ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
ДЗВОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

м. Монастириськ 21-22 червня 2003 р.

ФЕСТИВАЛЬ
ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

В програмі мистецькі колективи України, Польщі, Сербії. В нічній забаві - гурт "Світозари".
Оргкомітет.

Службовий журналіст
Галина Гайдук

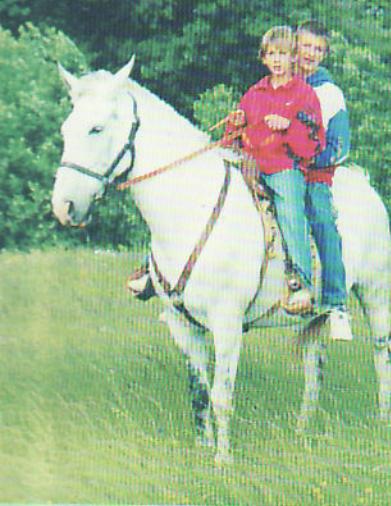
участ у IV Всеукраїнському фестивалі
лемківської культури "Дзвони Лемківщини"

The central part of the image contains promotional material for the festival. It includes a logo for the festival with a church bell and two figures, and a photograph of a group of people in traditional Lemko clothing. Below this is a large red banner with the festival's name in bold letters.

МОЛОДА ЛЕМКОВИНА

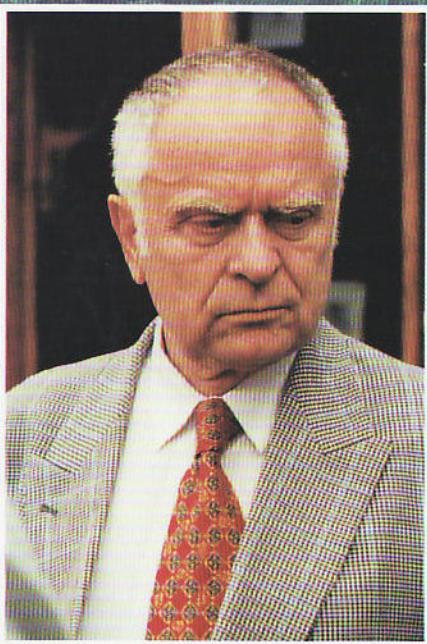

Їм цікаво, хай знають,
де почався їх рід,
Звідки йде родовід,
де початок коріння їх краю

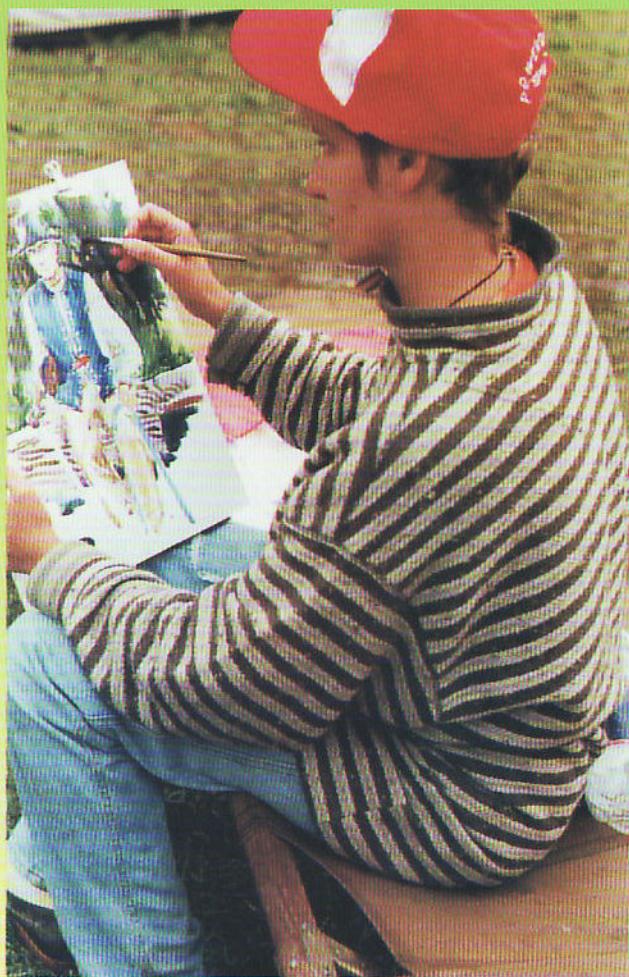
ЛІСІКІЙ роки і дні

ЖДИНЯ

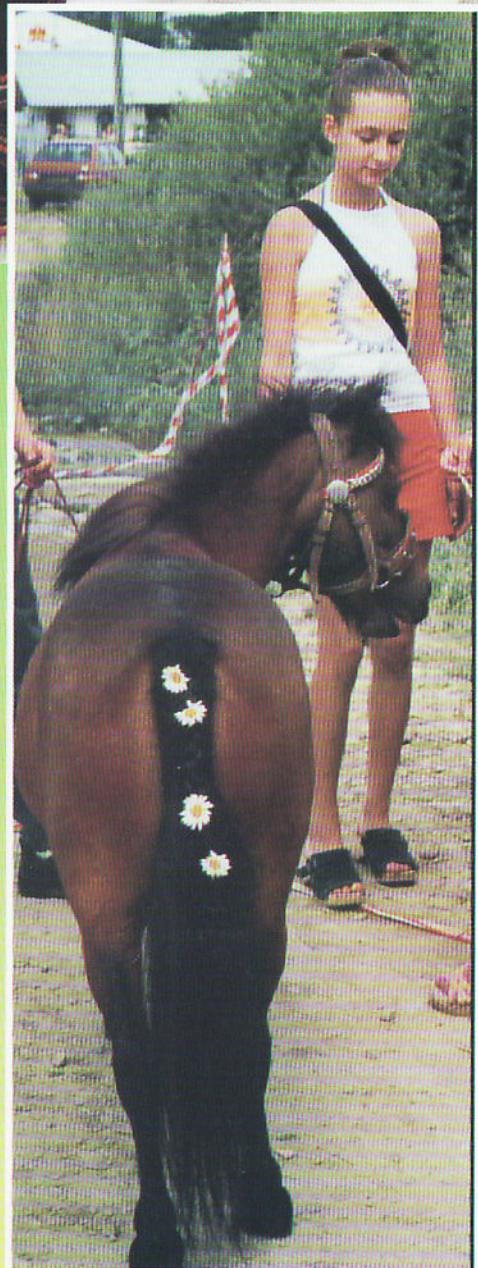
Почесний гость "Ватри"
посол України в Польщі
Дмитро Павличко

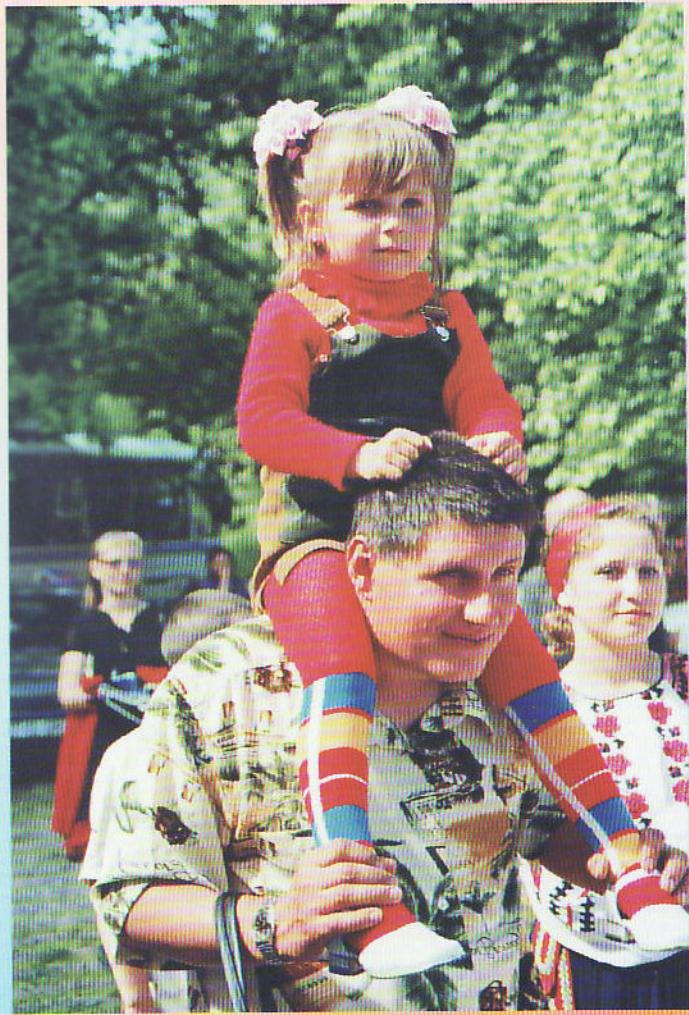

У кожного своя дума,
свій погляд і спогад...

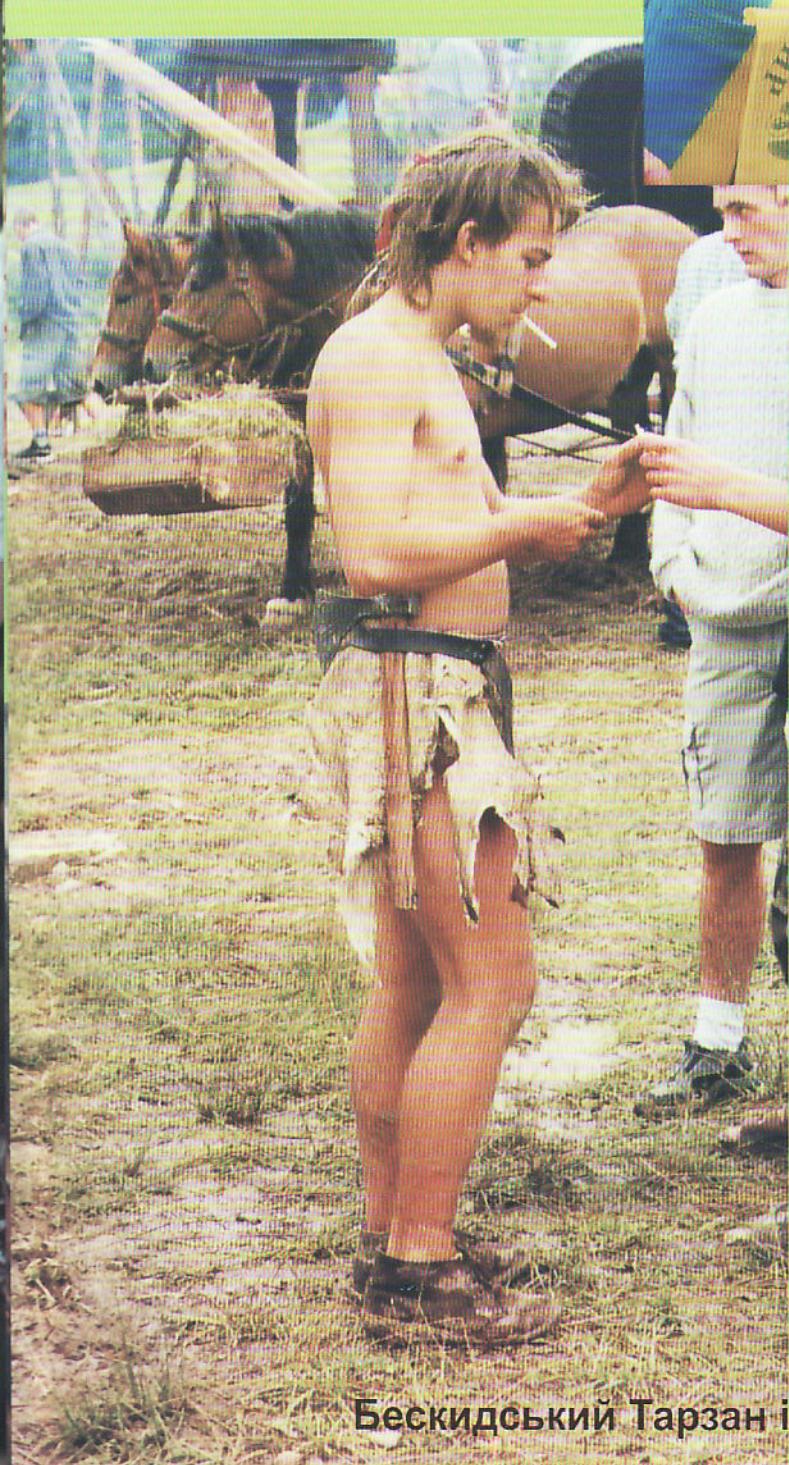
Мазяр з Лосього. Колись це село було
найбагатшим на Лемківщині. Тут виробляли
коломазь (мастило для возів і бричок)

Українська символіка —
товар фестивальний

Бескидський Тарзан і лемківська красуня

Керівне тріо: Мирослав Петрик,
Степан Криницький, Петро Чоловський

А що про нас пише
"Наше слово?"

Смачна юшка, бо обвіяна димом
лемківської ватри

Діалог...

ФОТО НА ЗГАДКУ

Село Святкова Велика (Польща). Поважні лемки з Києва, Львова та Івано-Франківська на місці де колись стояла батьківська хата Андрія Тавпаша.

Директор школи з міста нафтоворів – Долини Оксана Андраш-Данилів. Її батьків переселили в Донецьку область у 1945 році. Закінчила Рівненський педагогічний інститут.

Професор Марія Байко з молодими науковцями — лемкознавцями Львова та Івано-Франківська

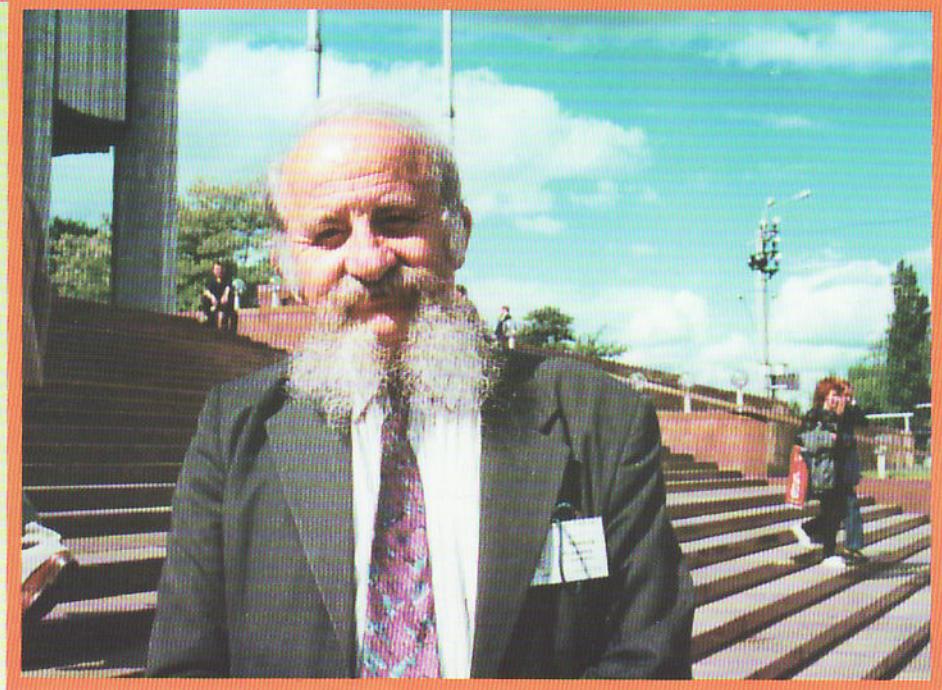

Лемківські вечорниці. Будинок художників у м. Івано-Франківську.

III конгрес світової федерації
українських лемківських об'єднань
(СФУЛО)
Київ, 18-19 травня 2002 року

Академік Микола Мушинка (Словаччина).

На ватрі "Дзвони Лемківщини" зустрілися відомий серед лемківської громади музикознавець, диригент, бандуррист Мирослав Цуприк та заслужений діяч мистецтв України, заступник міністра культури та туризму України, професор Ольга Бенч.

Співачка Львівського Національного театру опери та балету ім. І. Франка Софія Федина. Вихованка народної артистки України Марії Байко.

Федір Гоч. Культурний та громадський діяч лемків у Польщі. Створив у Зиндронові власний музей історії та культури лемків.

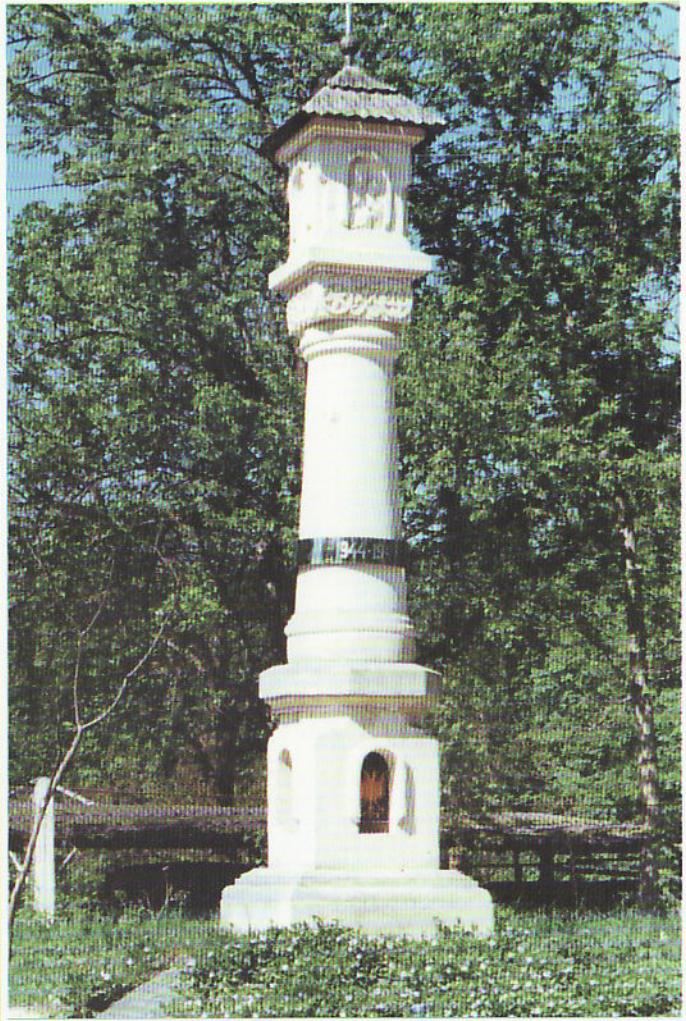
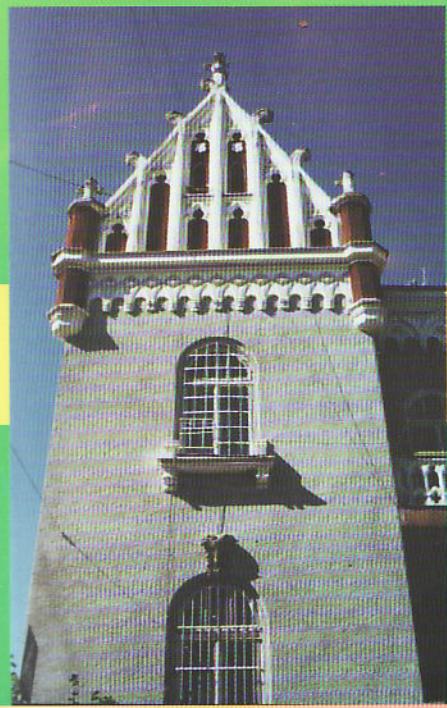

Лікар Андрій Лиміч мешкає у Рівному. Разом з дружиною-поетесою — Анною пристежили і дослідили родовід Лимічів розпочинаючи з Х століття. Праця в архівах допомогла з'ясувати, звідки пішло їхнє коріння. Виявилося, що чимало Лимічів походять з села Лікоть на Півдні. У серпні 2000 року за власні кошти Андрій Лиміч встановив у селі Лікоть чотириметровий пам'ятний знак "Корінь роду Лиміч". У фундамент закладено капсулу з інформацією про цей давній лемківський рід. Нині відомо, що в Україні, а також в Російській Федерації, у Німеччині, Канаді, США проживає кілька тисяч людей, що носять прізвище Лиміч, Леміч, Ліміч. Андрій Лиміч очолює "Всеукраїнський фонд роду Лиміч". Рід Лимічів має свій гімн, молитву, пісню.

БЕРЕЖАНИ

Перший в Україні пам'ятний знак у Бережанах, як болісна згадка про переселення українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини та Підляшшя. Автор ідеї інженер Богдан Тихий.

Лемківський поет-пісняр, почесний громадянин
Бережан Богдан Тихий з сином.

Ольга Крашневич переселена в Україну з Вороблика Королівського у 1945 році.
Бібліотекар.

Ветеран Бережанського склозаводу
Ірина Широка з рідними.

Самодіяльний художник, авторка багатьох творів на лемківську тематику Стефанія Русиняк.

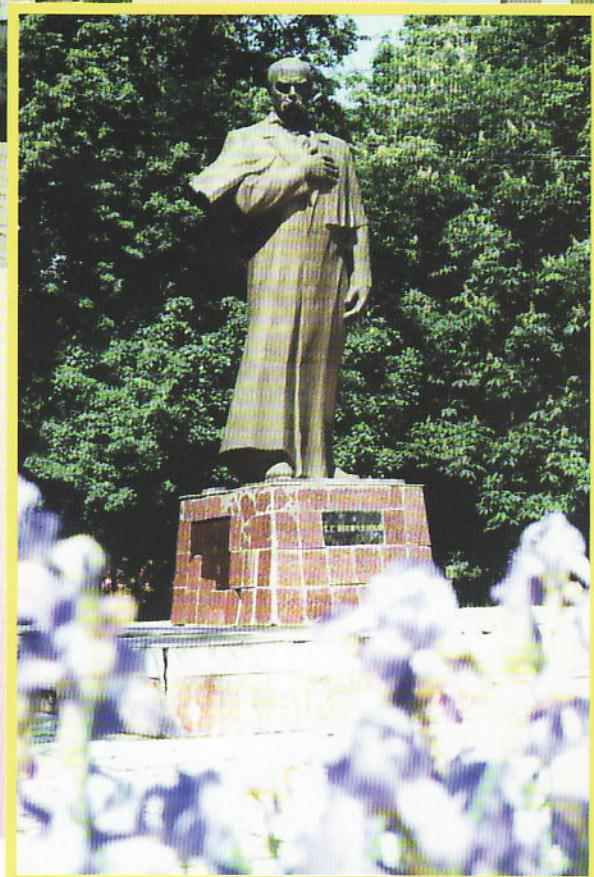
Мирослава, Володимир та Марія Вридники.
Усі здобули вищу освіту. Їхня родина переселена в Україну з села Яблониці.

Художник склозаводу Олег Качковський з дружиною.

БУЧАЧ МОНАСТИРИСЬК

Степан Сердинський. Лідер лемківської громади. Батько двох синів, які здобули вищу освіту.

Олександр Трухан. Народився в Мушинці. 40 років працював водієм. Діти здобули вищу освіту.

ГАЛИЧ-БУРШТИН

Ветеран охорони здоров'я Прикарпаття
Марія Туз-Галущак. Переселена разом з
родиною з с. Воловець. Виховала двох дітей,
має щасливих онуків.

Машиніст блоку Бурштинської ТЕС
Михайло Фучила та вчитель з Галича
Євгенія Олеснєвич завжди раді зустрічі.
З Лемківщини в Україну їхні родини
переселені в 1945 р.

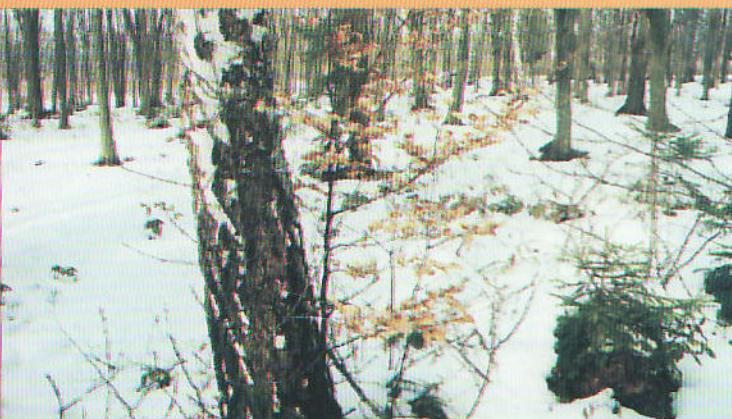
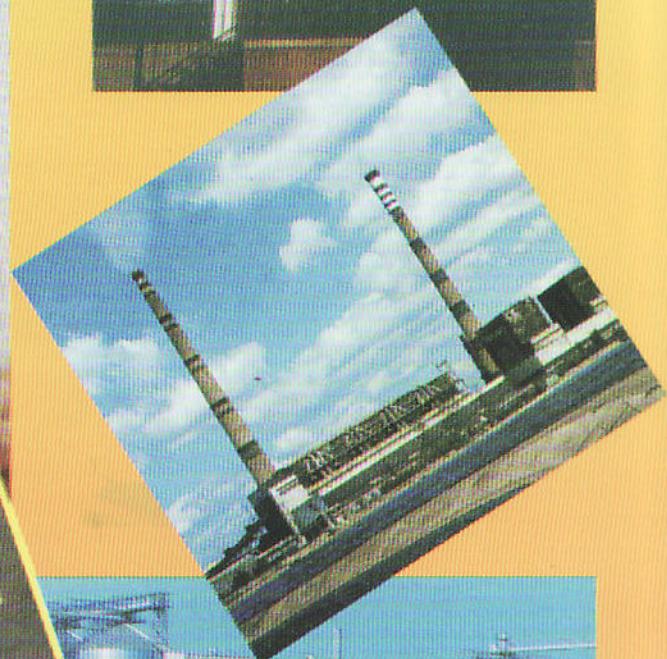
ДОНЕЦЬК

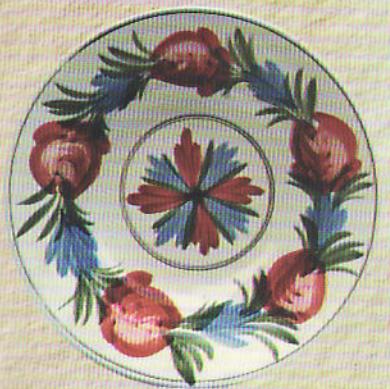
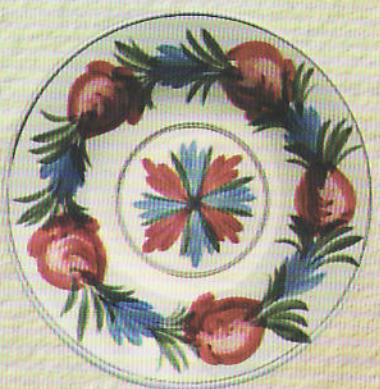

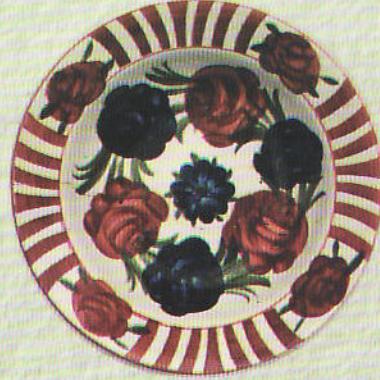
Доктор медичних наук, професор Петро Степанович Серняк. Він народився у Східних Бескидах у с. Перегримка. У 1954 році закінчив Львівський медичний інститут.

Понад 50 років живе і працює в Донбасі. Заснував кафедру урології і нефрології Донецького Державного медуніверситету ім. М. Горького.

Петро Серняк лауреат Державної премії України, заслужений працівник народної освіти України, член Всесвітньої та Європейської асоціацій урологів. Разом з дружиною виховали двох дітей. Син Юрій — доктор медичних наук, донька Ольга — фізіотерапевт. Про своє життя і роботу, про високе покликання лікаря Петро Степанович написав книгу "Сторінки життя", яка побачила світ у 2005 році завдяки Українському Реєстровому Козацтву.

Тарілки з власної колекції Романа Фабрики

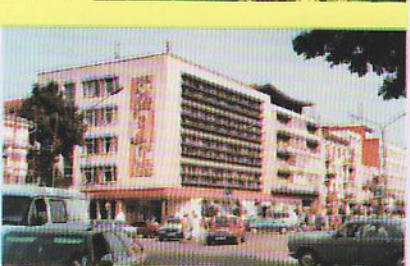

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

Степан Криницький — народився у Криниці. Переселений в Україну в 1945 році. Доцент Івано-Франківської медичної академії.

Голова Івано-Франківського обласного товариства "Лемківщина". Син і донька — лікарі.

Іван Фігель — директор фірми "Прикарпаткоппроект". Інженер-будівельник. Народився в Криниці. У сім'ї було шестеро дітей. Усі здобули вищу освіту. В родині є свої лікарі, інженери, вчителі.

Іван Барна. Народився в с. Незнаєво Краківського повіту. Переселений в 1945 р. Закінчив Львівський політехнічний інститут. Багато років був головним метрологом концерну "Оріана". Син Юрій — лікар і бізнесмен. Донька Галина — лікар, окуліст-хірург. Леся — гінеколог, головний лікар приватного медичного центру "Асклепій". Невістка і два зяті — також лікаřі. Ким будуть четверо онуків? Покаже час.

Ірина Кавецька-Матвійків — лікар-гінеколог. Народилася у с. Рівне, неподалік Дуклі. Закінчила медичний інститут. В Івано-Франківську має власний лікувально-медичний центр. Син — гінеколог, невістка та онук — стоматологи.

Ірина Криницька-Омельченко. Народилася в Криниці. Разом з батьками депортована в Україну. Тривалий час працювала інженером-технологом на шкіряному об'єднанні. Має дітей та онуків. Весь вільний час віддає лемківським "барбі". Шиє для них національний одяг, проводить виставки ляльок, веде активну роботу серед лемківської громади обласного центру.

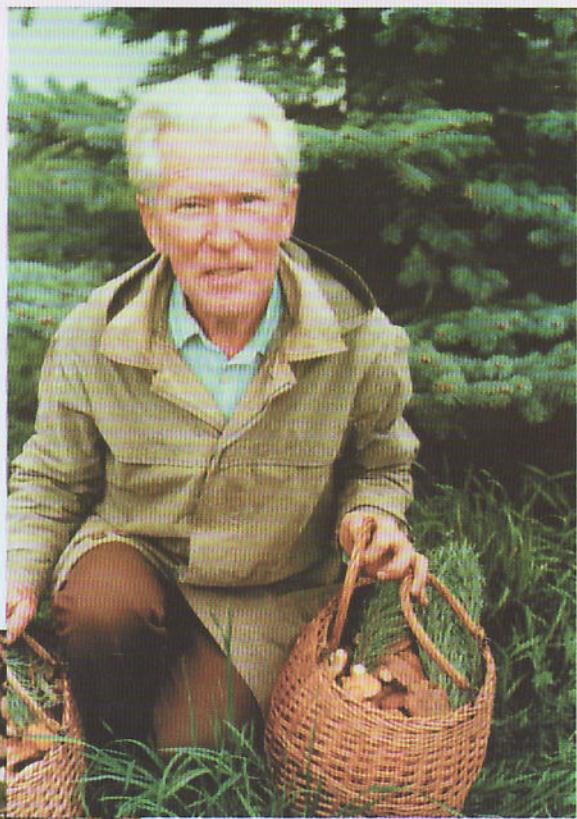

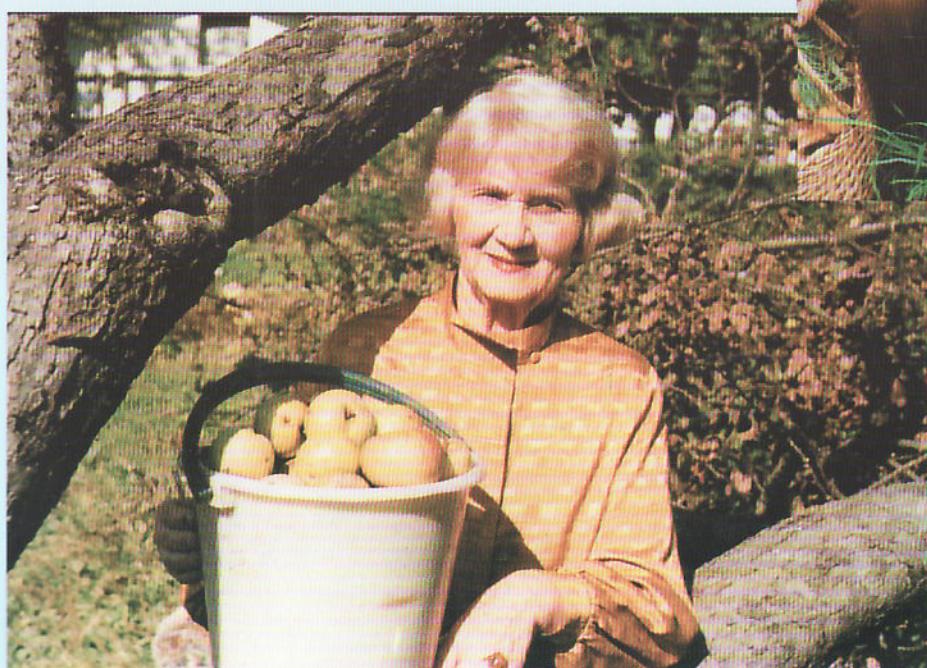
Іван Фрич — уродженець Лемківщини. Переселений на Тернопілля в 1946 році. Кандидат біологічних наук. Орденоносець. Президент асоціації "Івано-Франківськрайба". Батько чотирьох дітей, які здобули вищу освіту.

Андрій Комара. Народився у с. Перегримка Ясловського повіту. Був малолітнім партизаном в роки Другої світової війни. Закінчив лісотехнічний інститут. Син — електромеханік, дочка — інженер.

Інженер Андрій Сенко. Народився у селі Тилич, біля Кросна. Переселений в Україну в 1945 році. Здобув вищу освіту, працював в УБР. Дві дочери педагоги.

Меланія Копистянська-Смулка. Народилася в Криниці. Закінчила Львівський держуніверситет, 33 роки викладала англійську мову. Має троє дітей, 5 онуків, одного правнука.

Тетяна Репела-Сітник. Батьки депортовані з села Розтоки Великої. Здобула вищу освіту. В Івано-Франківську очолює магазин-салон "Зелений світ". Разом з чоловіком виховують двох синів.

Галина Фрич-Катеринчук з дочкою-тележурналістом Наталкою та онучкою Мартусею. Разом з батьками була переселена з Лемківщини в Тернопільську область. Педагог-пенсіонер. Тепер проживає у власному будинку в Івано-Франківську.

Івано-Франківський народний самодіяльний лемківський хор "Бескид". Художній керівник — заслужений працівник культури України Петро Чоловський.

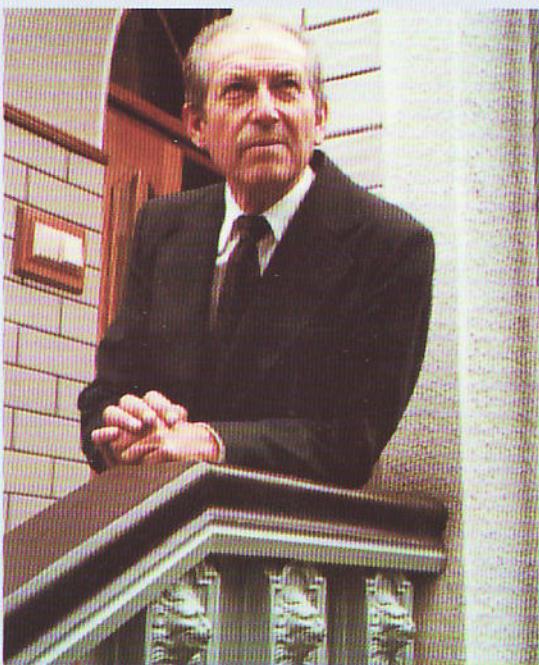
Ольга Боднар. Місце народження — с. Красна біля Кросно. Родина переселена в 1947 році. Здобула вищу освіту, старший вчитель вищої категорії. Працює в школі приміського села Загвіздя. Син Богдан — викладач університету нафти і газу.

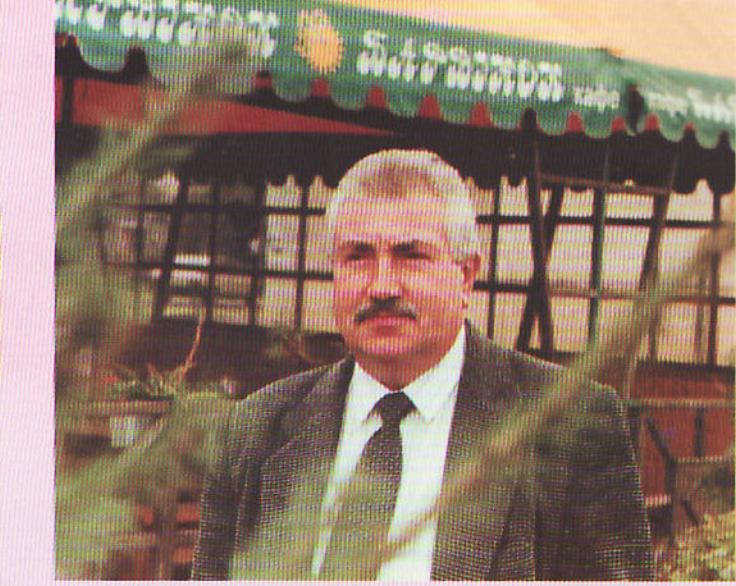
Доцент Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Лев Мончак. Активіст лемківської громади.

о. Іван Репела. Парох церкви св. Параскеви в Опришівцях. Батьки походять з сіл Велика Розтока та Крижайлка. Переселені в 1946 році. Закінчив Коломийське фармучилище та теологічну академію. У родині є ще три священики, які служать Богові і людям в Україні та США.

Архітектор Степан Валевський. Народився в с. Перегоніна. 33 роки працював головним архітектором "Діпромісту". Лауреат Державної премії України в галузі архітектури. Син – юрист, донька – вчитель.

Богдан Трухан. Комерсант, директор колективного підприємства. Батьки походять з с. Мушинка біля Горлиць. Закінчив інститут нафти і газу. Дочка – лікар, син – студент.

Багаторічний медичний працівник Стефанія Фіцик-Криницька та її брат-інженер Петро Криницький. З села Тилича родина була переселена в 1945 році. Тривалий час проживали у Маріямполі Галицького району. Обоє пенсіонери. Мають дітей та онуків.

Ігор Кріль. Лікар-травматолог. Співвласник і директор приватного медичного центру "Вера-Мед". Батько прожив у Криниці, але в 1948 році їхню велику родину було переселено в Україну. Ігор Теодорович закінчив Івано-Франківський медичний інститут. Свого часу, разом з дружиною лікарем-гінекологом чотири роки працювали в Алжирі. Виховали сина. Андрій — юрист. Живе й працює в Києві.

Пенсіонерка Олена Васильків. З Лемківщини в Україну переселена в 1946 році. Разом з чоловіком виховали троє дітей. Шанують бабусю-прабабусю онуки-правнуки.

Інженер-землевпорядник Федір Погляд. З лемківського села Смерек переселений у 1946 році. Батько двох дітей, які здобули вищу освіту. Очолює приватне підприємство "Земля Прикарпаття".

Надія Чорнописька з доньками Оксаною та Наталією. Їхній родовід бере початок з Лемківщини. Із зелених Бескидів у 1946 році велику родину Гугілів, серед яких були і батьки п. Надії, насильно переселили в Україну.

Уродженець лемківського села Дальова Ярослав Суддя з дочкою Оксаною. Його родину переселили в Україну в 1945 році. Діти Оксана та Іван здобули вищу освіту. Пан Степан має чотирьох онуків.

Галина Щербак-Гусєва — біоенергетик. Мама з села Ванівки, батько з Дуклі. Закінчила Івано-Франківський інститут нафти і газу і Київський інститут експертизи та інформодіагностики. Дочка — юрист.

Нащадок лемківського роду Ярослав Гулик. Голова правління фірми "Ференц і Ко". Має сина-школяра.

Ольга Пиртей (з дому Петришак) у центрі з дочкою Лілею та онуками Вірою і Маркіяном. Переселені в Україну у 1945 році з Тилича. Чоловік п. Ольги Петро Семенович Пиртей (1919-1999) автор короткого словника лемківських говірок, що вийшов друком у видавництві "Сі версія MB" в 2004 році.

Батьки Мирослави Баранкевич переселені з с. Верховня Велика в 1947 році. Закінчила медичне училище та Хмельницький технологічний інститут. Разом з чоловіком Євгеном мають двох доньок-студенток.

Інженер Михайло Михайлишин. Досвідчений господарник. Закінчив інститут нафти і газу. Виконавчий директор ВАТ "Комунпостачторг". Батько двох дітей з вищою освітою.

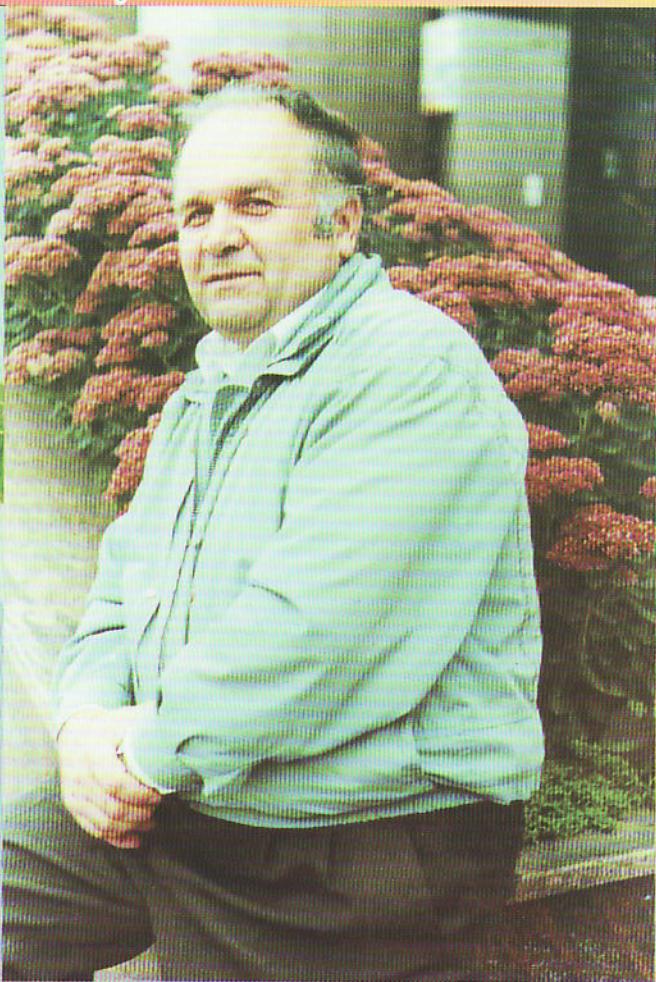
Анна Шуплат з Бонарівки. За плечима у неї понад 30 років праці: шила, вишивала, в'язала. Разом з чоловіком виховали двох синів. Орест і Петро — підприємці.

Брати Юрій та Олександр Приплоди. Мають вищу освіту. Займаються бізнесом. Родину переселено в Україну з с. Студене в 1945 р. Про нелегкий шлях, який випав на долю переселенців їхні батьки розповідають онукам.

Ігор Басараб — директор ТзОВ "Західшина". З Лемківщини батьків переселено у 1945 р. В Україні здобув вищу освіту, започаткував власний бізнес. Зразковий сім'янин, свято береже лемківські традиції, займається спортом.

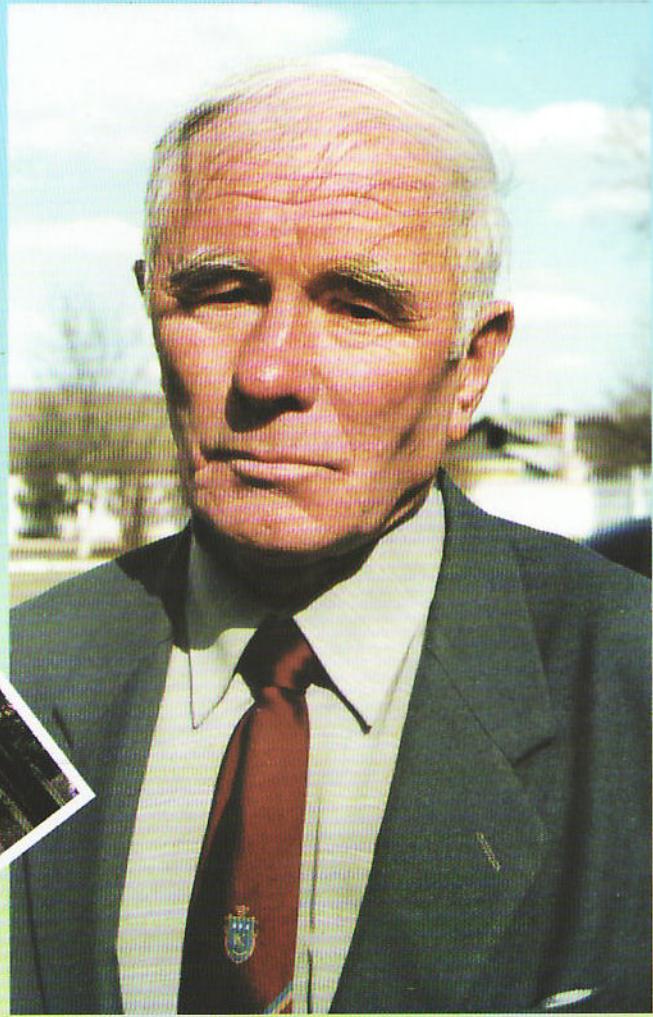
Анатолій Ядловський. Батьки походять з Кам'яної біля Криниці. Переселені в 1945 році. Економіст з вищою освітою. Поет, літератор, автор трьох збірок та буклету Акція "Вісла".

Стефанія Бажалук — ветеран культурологічної ниви Прикарпаття. У 1945 році переселена з лемківського села Яврник Руський. Закінчила музичне училище, згодом педагогічний інститут. Понад 20 років була директором Івано-Франківської музичної школи № 1. Виховала двох дітей. Син — інженер, дочка — лікар. У родині Бажалуків четверо онуків, троє правнуків.

КАЛУШ

Інженер Федір Лабик. Уродженець с. Святкова Велика. Очолює Калуську міську громадську організацію т-ва "Лемківщина". Батько двох дітей, які здобули вищу освіту.

Марія Парило — народилася у селі Котань.
Переселена в 1945 році. Здобула вищу
освіту. Орденоносець. Понад 20 років
працювала на відповідальних посадах
хімічних гігантів Калуша.

Лемківський гуморист Василь Шкимба.
Здібника з ним — завжди велика радість.

Лемківський вокальний
ансамбль "Мережка".

КИЇВ

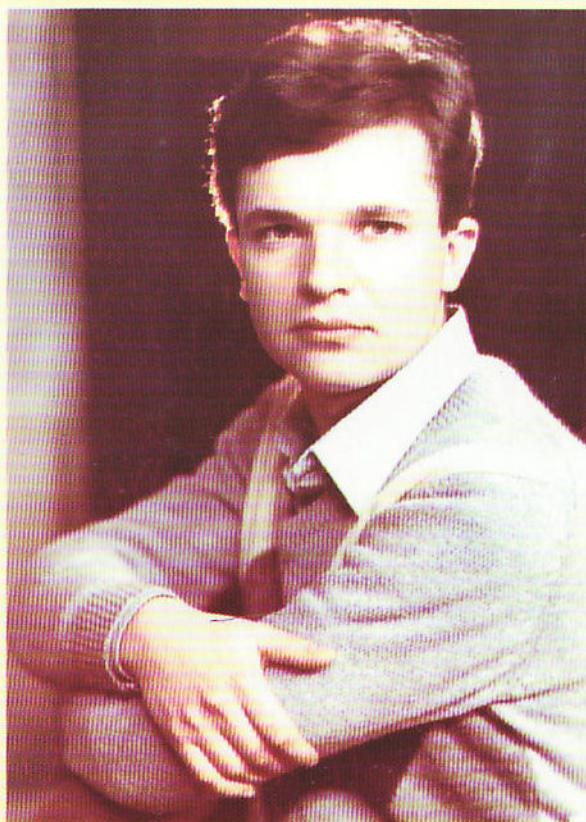
Вклонюсь тобі, розтерзаний народе,
 За те, що Україну в серці ніс
 Крізь всі жахи, неволі і негоди,
 Аби втекти з-під нищівних коліс.
 Славетний дух єднає Лемківщину,
 Де отчий край, де був колись вогонь.
 Там й в пагонах пульсує Батьківщина,
 І гріє сонце пелюстки долонь.
 Схилюся над землею: мов ікону,
 До серця грудку рідну притулю.
 Царює пам'ять в прикордонній зоні
 Я землю цю понад усе люблю.

Анна Войнарович,
 м. Рівне

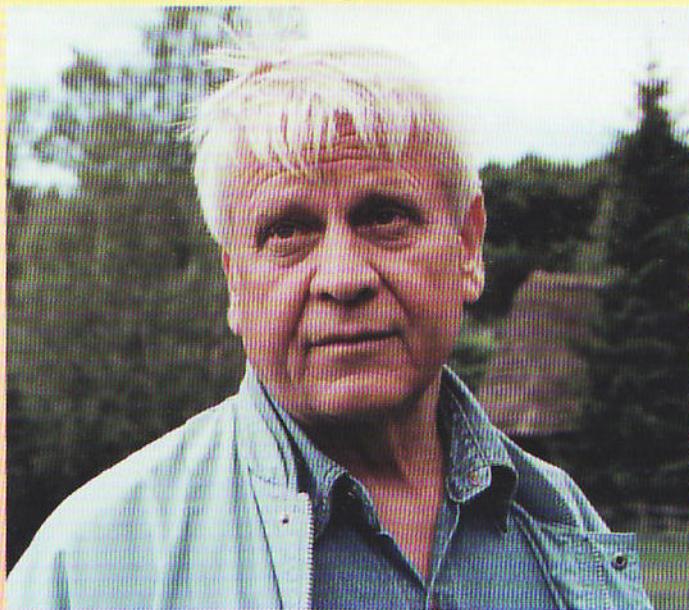

Анна Цімко-Гула — ветеран української журналістики. Народилася у Крампній. Разом з родиною у 1945 році були переселені в Донецьку область. Пройшли через усе депортаційне пекло. Закінчила Львівський державний університет ім. Івана Франка. Тривалий час працювала в редакціях газет на Львівщині та Поділлі. Майже три десятиліття — трудиться в Українському національному інформаційному агентстві. Орденоносець. Заслужений працівник культури України.

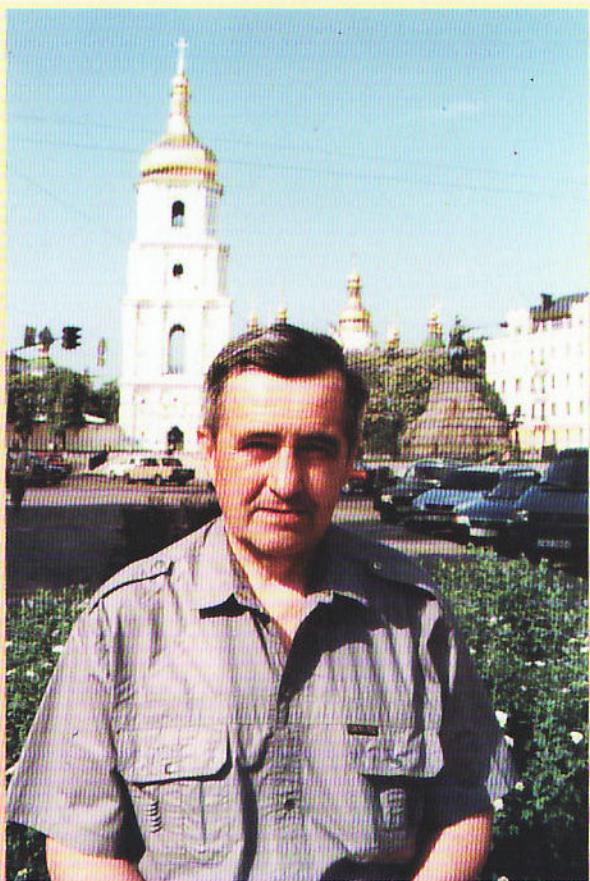
Володимир Гула — журналіст, громадський діяч. Син Анни Цімко-Гули. Народився у Здолбунові. Закінчив факультет журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Працював у редакціях столичних газет та у видавництві "Смолоскип". Один з перших активістів створення лемківського товариства у Києві.

Заслужений журналіст України Михайло Мигаль. Народився в Одрехові. В 1946 році переселений на Тернопілля. Працював у редакціях газет "Деснянська правда", "Сільські вісті", "Вечірній Київ", "Дзеркало тижня".

Степла Миронченко — відповідальний секретар Світової Федерації Українських лемківських об'єднань. Мати двох синів-студентів.

Заслужений енергетик України Зиновій Буцьо. Народився у Бонарівці. Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. Почесний енергетик України. Батько двох дітей, які здобули вищу освіту. Радують дідуся двоє онуків.

КОЛОМІЯ

Ольга Кратюк. Народилася на Лемківщині. Переселена в 1945 р. Закінчила Чернівецький університет. 30 років була директором Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття. Заслужений працівник культури України. Доњка Леся пішла маминою стежкою. Також історик.

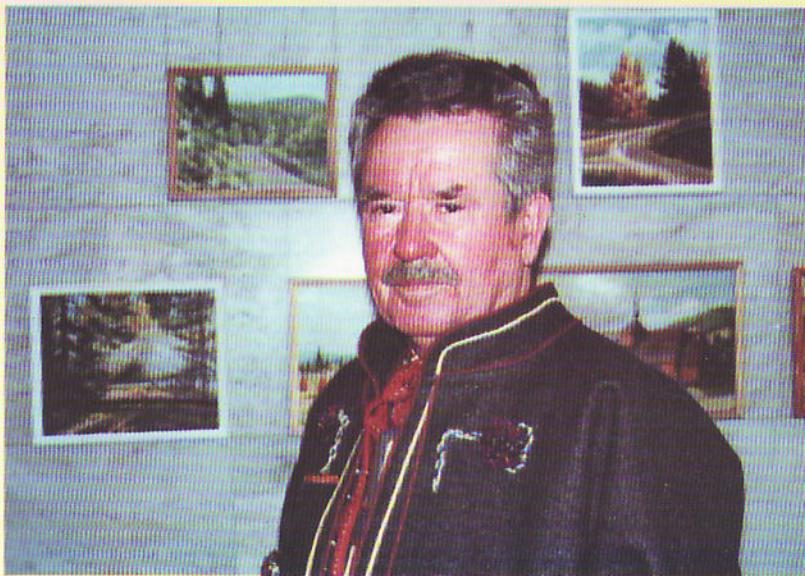
ЛЬВІВ

Іван Красовський. Історик-етнограф, публіцист. Член спілки журналістів України, громадський діяч. Закінчив Львівський держуніверситет. Написав понад 1000 статей з лемківської тематики. Автор багатьох книг. Зібрав численні пам'ятки культури лемків для музеїв України. Очолював будівництво лемківської церкви у Львові.

Найталановитіший лемківський різьбяр Андрій Сухорський народився на Лемківщині. У 1945 році переселений на Тернопілля. З 1948 року проживає у Львові. Член спілки художників України. Понад сто кращих його творів представлені в музеях Москви, Санкт-Петербурга, Києва, Львова та інших міст. Професійними митцями-скульпторами є його сини Володимир та Андрій. Вони є авторами пам'ятника Т. Шевченку у Львові.

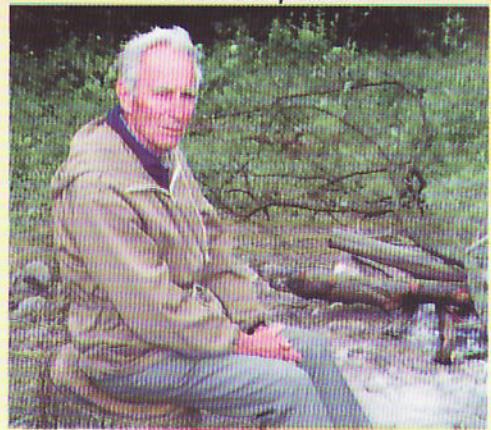
Дмитро Солунко — інженер за освітою, художник за покликанням. Його творчість — пейзажі Лемківщини та Прикарпаття. Був директором Львівської картонажної фабрики. Співавтор книжки "Хто ми, лемки".

Андрій Тавпаш — народився у селі Святкова Велика. З 1945 р. в Україні. Відомий керівник харчової промисловості, супільній і громадський діяч. Тривалий час був генеральним директором Львівської кондитерської фірми "Світоч".

Володимир Ропецький — заслужений діяч мистецтв України. Скульптор. Автор багатьох пам'ятників в Україні та за її межами. Голова Львівської обласної організації "Лемківщина".

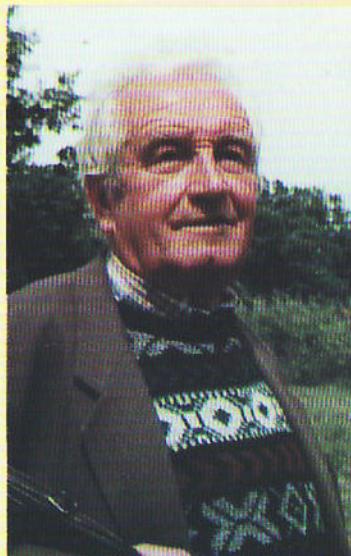
Професор Національного університету "Львівська політехніка" Орест Чабан. Перший голова Львівського обласного товариства "Лемківщина".

Композитор Іван Майчик з онуками-трійнятами. Народився в Одрехові. Автор кількох сотень обробок народних лемківських та власних пісенних творів.

Іван Кушнір – заслужений працівник культури України. Народився у Бонарівці. Родину переселили у 1945 році. Випускник Львівської державної консерваторії. Тривалий час був керівником народної хорової капели «Лемковина».

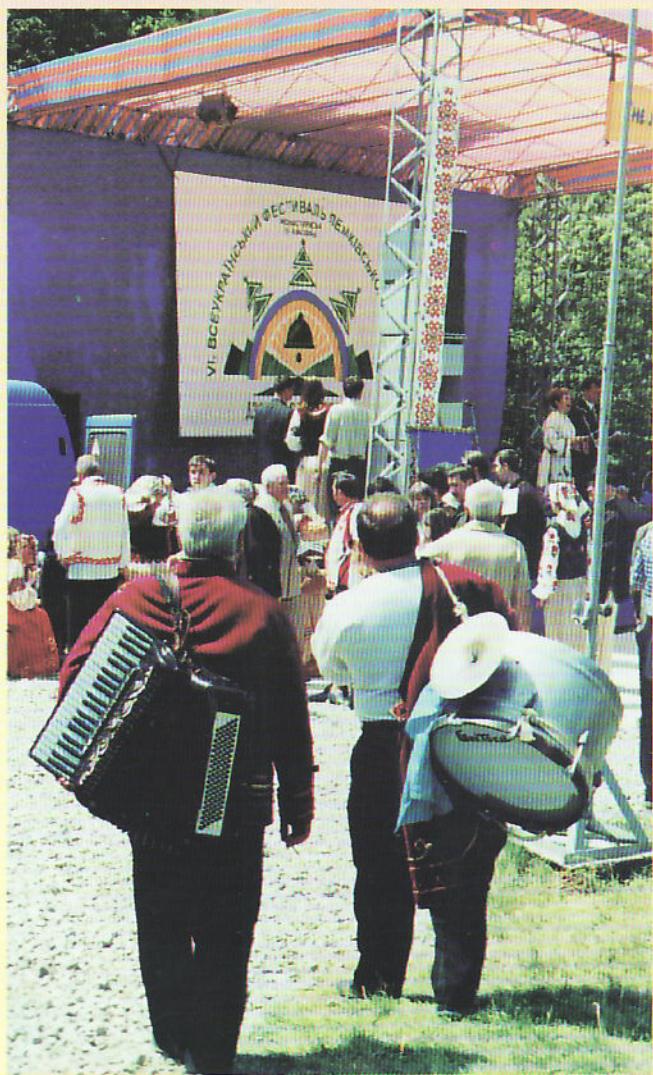

Іван Сен'ко – бухгалтер-економіст з вищою освітою. Народився на Лемківщині. Багаторічний староста хорової капели «Лемковина».

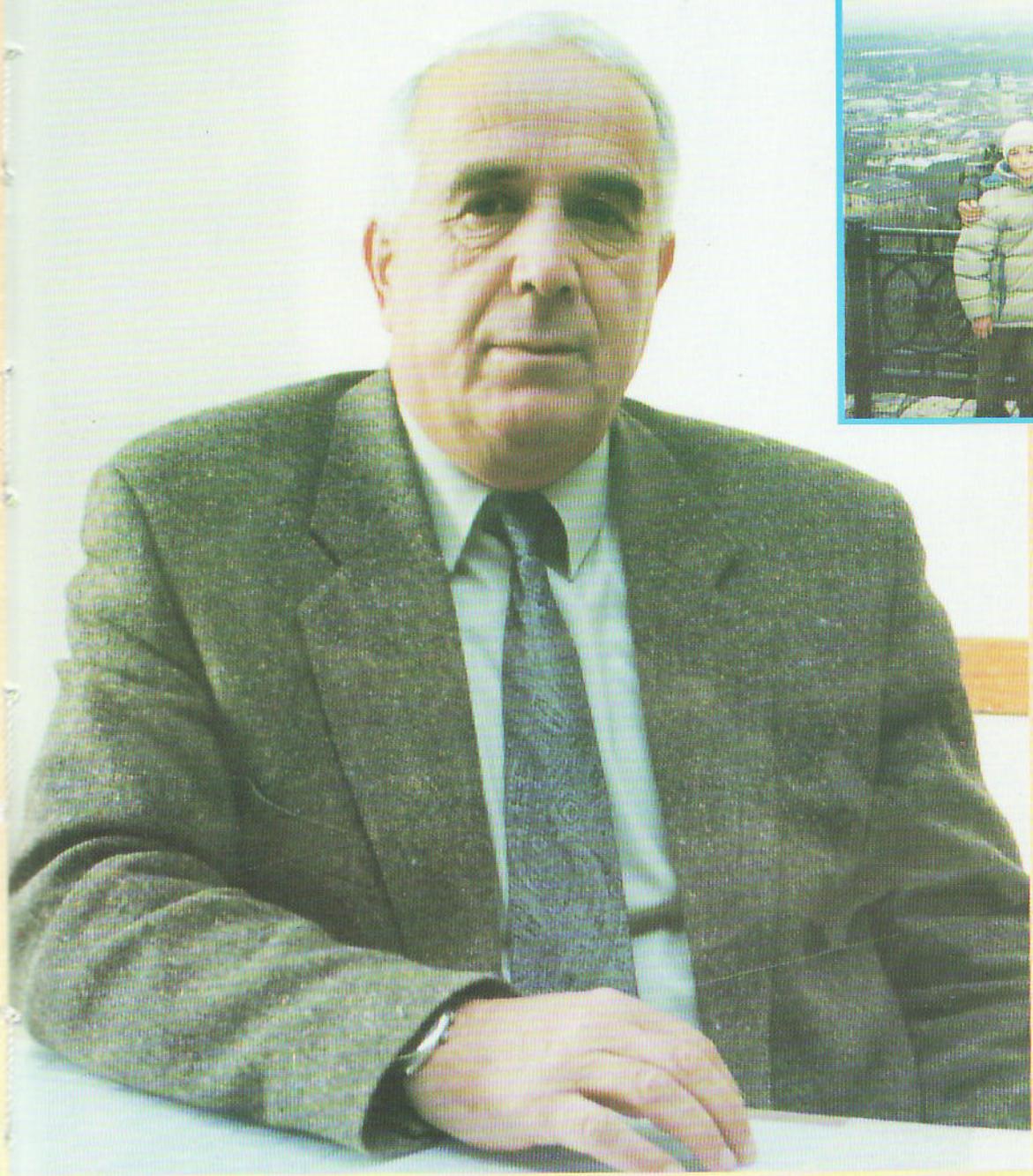

Професор національного університету "Львівська політехніка" Іван Щерба — голова світової федерації Українських лемківських об'єднань.

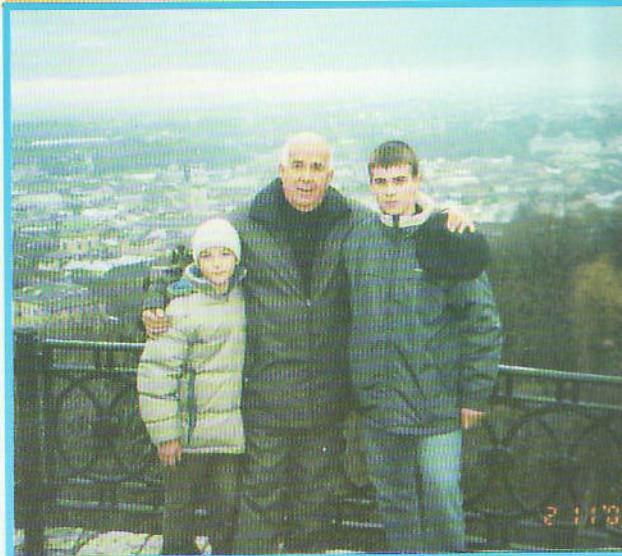

Фотохудожник Марія Янко.

Степан Григорович Майкович народився в селі Репедь на Лемківщині. Переселений у 1946 році. Закінчив Івано-Франківський інститут нафти і газу за спеціальністю "Спорудження газо-нафтопроводів, газосховищ і нафтобаз".

Інженер-механік. Понад 45 років працює в системі будівництва газонафтопроводів. Нині голова правління — генеральний директор ЗАТ "Нафтогазбуд". Брав участь у будівництві нафтопроводу "Дружба", газопроводів "Братерство", "Союз", "Уренгой-Помарі-Ужгород", транзитного газопроводу "СРСР-Турція". Степан Майкович — член колегії Всеукраїнського товариства "Лемковина". Він заслужений будівельник України, дійсний член Академії Будівництва України. Як меценат Степан Майкович надає посильну допомогу релігійним громадам. Допоміг у зведенні більше десяти церков.

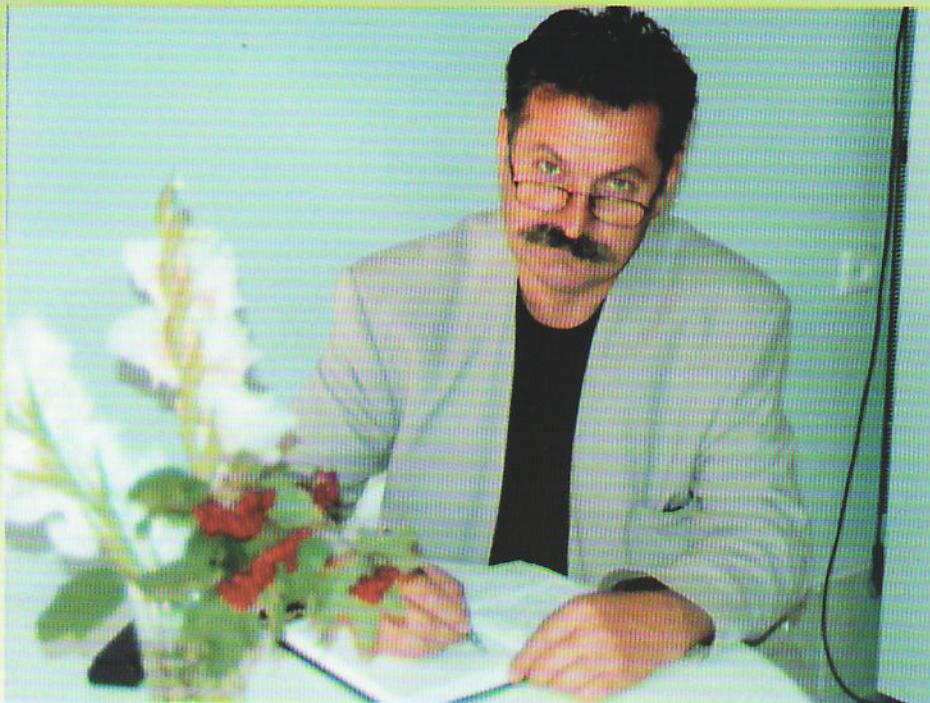

МАРІЯМПІЛЬ

місто Марії

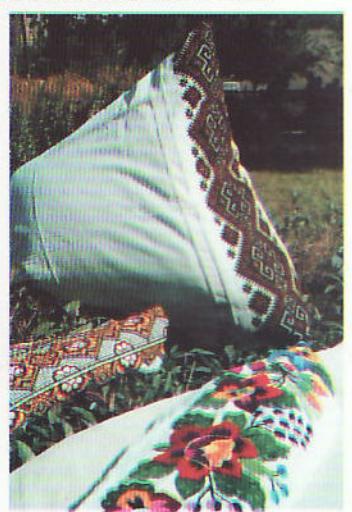
Володимир Ропецький — заслужений діяч мистецтв України. Батьки переселені в 1945 році. Закінчив Косівський технікум художніх народних промислів, Львівську академію мистецтв.

Скульптор, автор багатьох пам'ятників в Україні та за її межами. Голова Львівської обласної організації товариства "Лемківщина".

Мирослава Тарасевич-Семків — адміністратор по обслуговуванню пасажирів поїзда Івано-Франківськ-Москва. Батьки були переселені в Донецьку область, згодом переїхали на Івано-Франківщину. Здобула середню спеціальну освіту. Мати трьох дітей-школярів.

МОЛДОВА

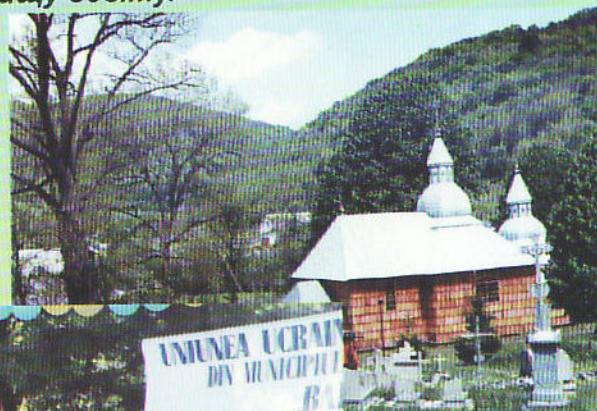
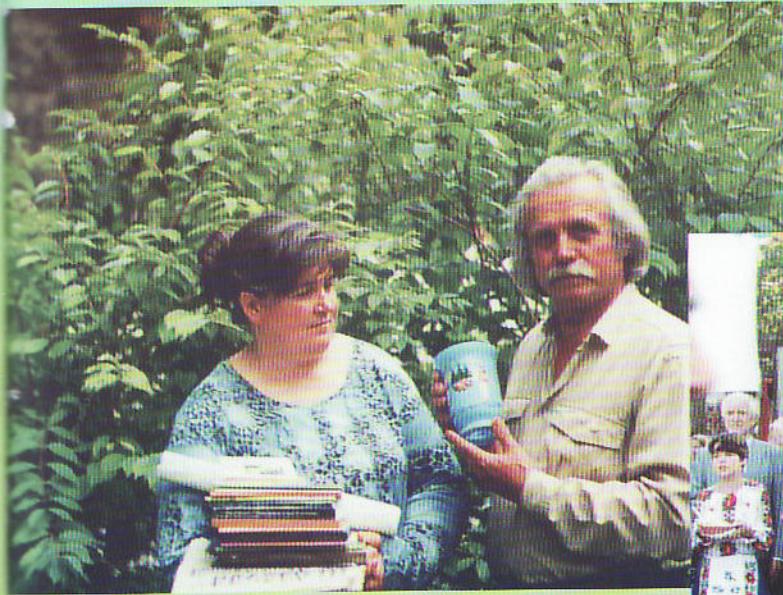

Художник Микола Федак. Народився у Вільхівцях на Лемківщині. Пройшов тернистий життєвий шлях. Здобувши художньо-педагогічну освіту майже 40 років живе й працює в Кишиневі. Учасник та лауреат багатьох художніх виставок. На теренах Молдови широко пропагує твори лемківської тематики.

Уродженець лемківського села Святкова Велика — Андрій Копча закінчив Вижницьке училище декоративно-прикладного мистецтва. Художник-килимар. Майже 40 років працював майстром та головним художником Комратської килимової фабрики (Молдова-Гагаузія). Заслужений працівник культури Гагаузії. Графік і живописець. Його роботи експонувалися на виставках у Болгарії, Бельгії, Кампучії, Канаді, Польщі, Турції, Фінляндії, Швеції, Японії. У Національному музеї Гагаузії створено персональний фонд Андрія Копчі.

У нього троє дітей, які здобули вищу освіту.

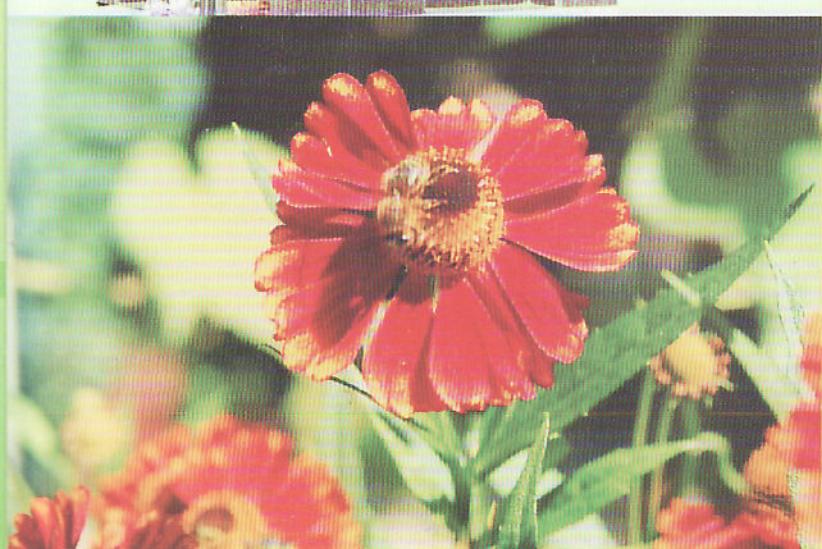

НАДВІРНА

Інженер Ігор Лінг — активіст обласного товариства "Лемківщина", очолює лемківську громаду у Надвірній.

Адвокат Леся Лаврик.
Автор і виконавець
музично-пісенної композиції
"Переселення".

У лемківській родині
Лавриків — 100 років
адвокатського стажу.
Вагомий внесок у цю цифру
внесла ветеран адвокатури
Віра Лаврик.

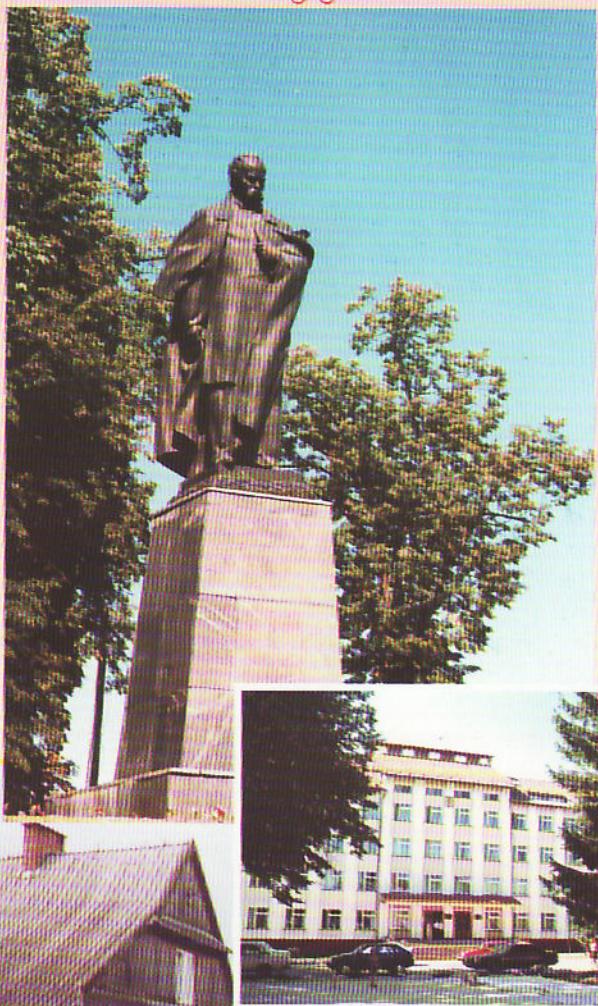
РОЖНЯТІВ

Катерина Русин — бескидська берегиня.

Уродженка с. Струбовисько. У 1946 р. разом з батьками переселена в Україну.

Здобула вищу освіту. Понад 30 років вчителювала. Написала і видала чудову книжку про лемків і Лемківщину. Авторка "Молитви лемкіні".

Лікар-кардіолог з Рожнятова Мирослава Казюк-Русинкевич. Батьки з с. Струбовисько. Переселені в 1946 р. Закінчила медичний інститут. Голова товариства "Бескидське земляцтво". Праворуч — секретар товариства Галина Фрейшин-Лазоришин. Здобула вищу освіту. Бібліотекар.

Василина Мельник — батьки походять з села Струбовисько. Закінчила Львівське залізничне училище. Ветеран праці. Донька — Надія працює лікарем у Києві.

Лемкіня Анна Зубрицька з Брошнева — прекрасно виконує стародавні лемківські пісні.

Лемківський хор "Бескидські забави". Художній керівник — Мирослав Романишин. Колектив молодий, але знаний на бойківських та лемківських теренах.

Лемки з Рожнятова на "Ватрі" в Монастириську.

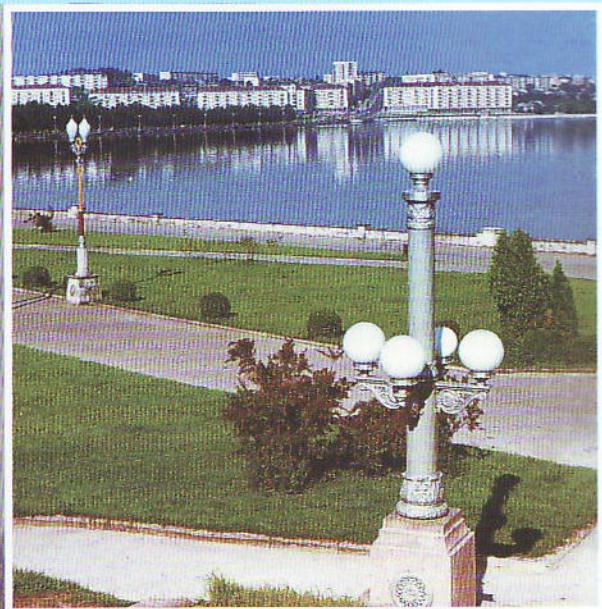
САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

Степан Цімко — ветеран військової служби. Підполковник у відставці. Народився в 1940 році у Крамній. Закінчив Кременецький лісотехнічний технікум та Харківський авіаційний інститут. Працює на військовій кафедрі лісотехнічної академії. Разом з дружиною Алевтиною виховали двох синів-інженерів.

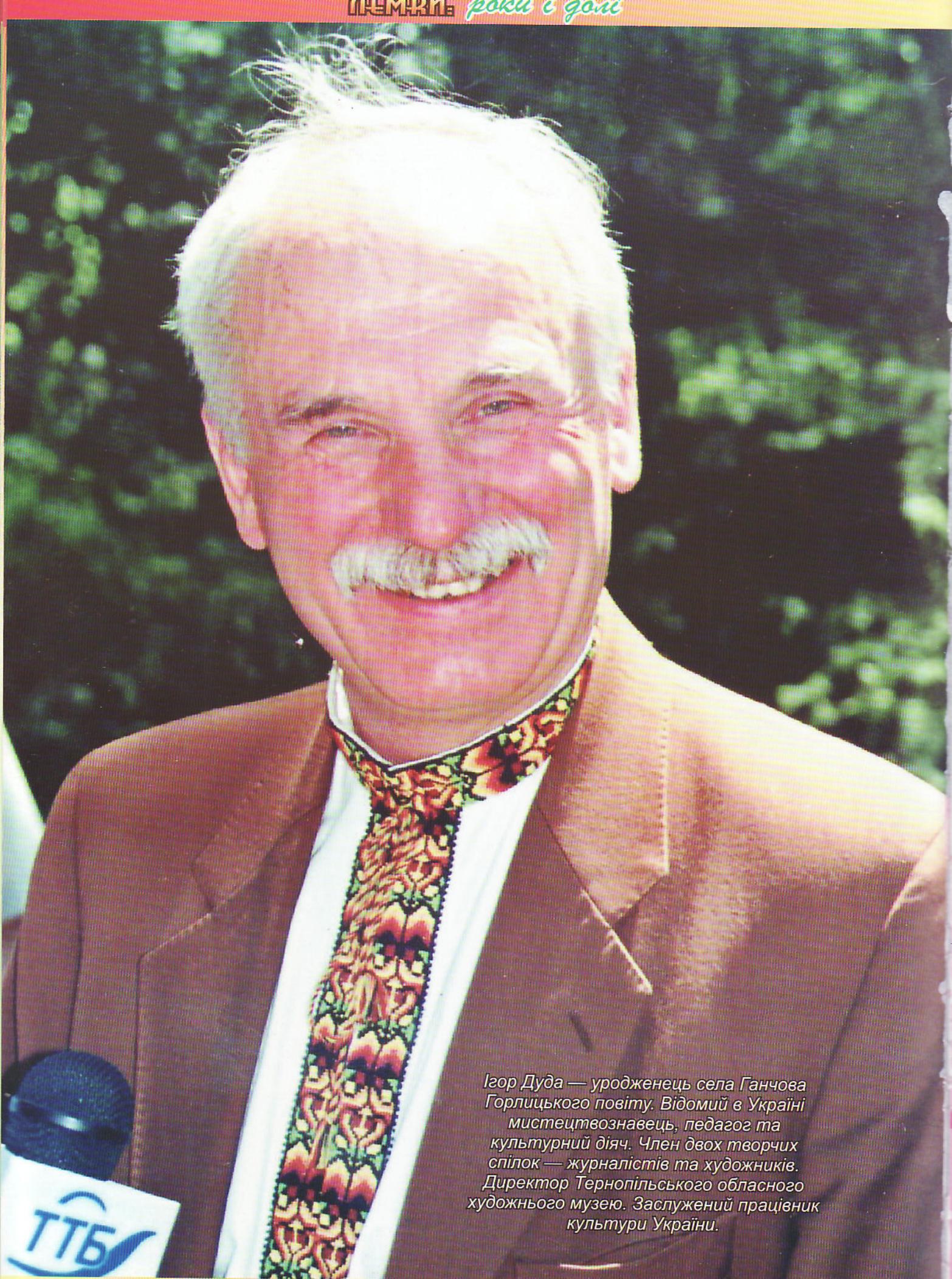
ТЕРНОПІЛЬ

Олександр Венгринович
— голова
Всесукарійського
товариства
"Лемківщина".

Михайло Ростоцький — заступник
начальника управління культури
Тернопільської ОДА. Батько трьох дітей.
Одна донька стала юристом, друга обрала
фах журналіста, син — школляр.

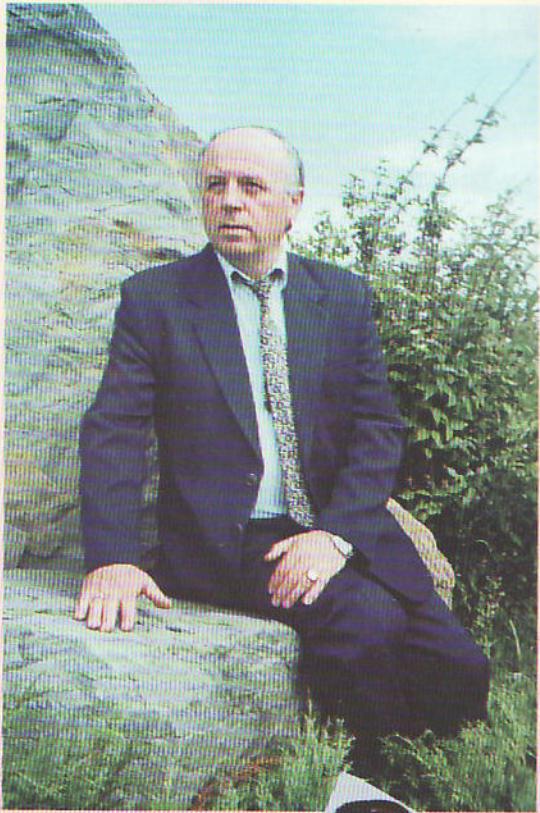

Ігор Дуда — уродженець села Ганчова Горлицького повіту. Відомий в Україні мистецтвознавець, педагог та культурний діяч. Член двох творчих спілок — журналістів та художників. Директор Тернопільського обласного художнього музею. Заслужений працівник культури України.

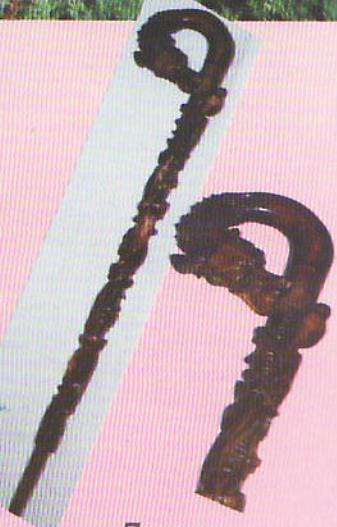
ТРУСКАВЕЦЬ

Володимир Олександрович
Овод — лікар. Живе і
працює у Трускавці. У 1945
році його родину з села
Синяві переселили на
територію Тернопільської
області. Працював
хірургом, очолював
трускавецькі оздопровниці
"Прикарпаття" та
"Перлина Прикарпаття".
Менеджер гурту "Соколи".

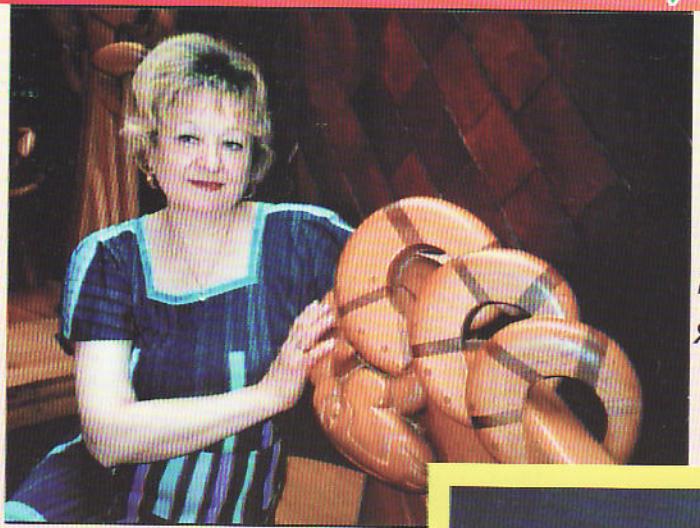

Ольга Кравців — медична сестра.
Працює в Трускавецькому
військовому санаторії
міністерства оборони України.
Родина переселена в 1946 році.

Палиця.
Автор Григорій Бенч.
(1905-1988)

Ярослава Петрівна Кутирьова-Русенко працює адміністратором залу харчування Трускавецького санаторію "Карпати". Батьки — Петро Антонович та Антоніна Іванівна з Ропиці Руської, що біля Горлиць. У Ярослави Петрівни двоє дітей. Донька Ірина — санітарний лікар у Москві, син Ігор — студент.

ЧЕРНІВЦІ

Уродженець Лемківщини Володимир Пелех. Закінчив факультет журналістики Львівського держуніверситету ім. І. Франка. Працював у редакціях газет Чернівецької області. Двадцять років представляє Буковину на телеграфній стрічці РАТАУ-ДІНАУ-УКРІНФОРМУ. Заслужений журналіст України. Батько двох синів.

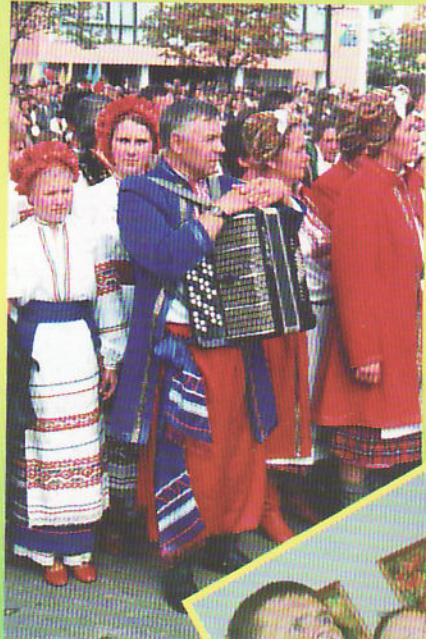

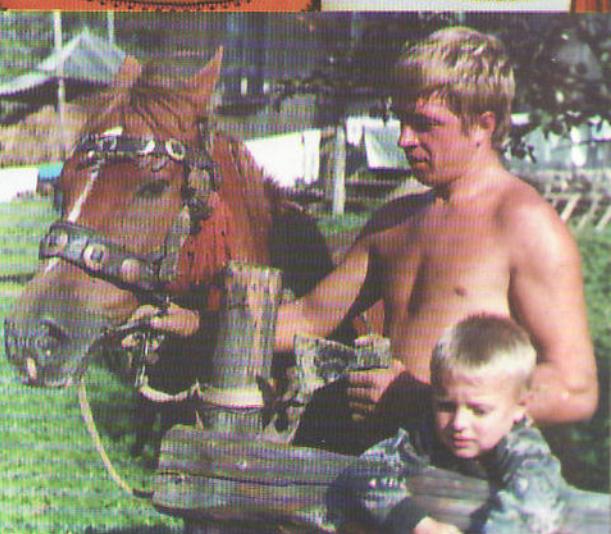
БОЙКИ

ГУЦУЛИ

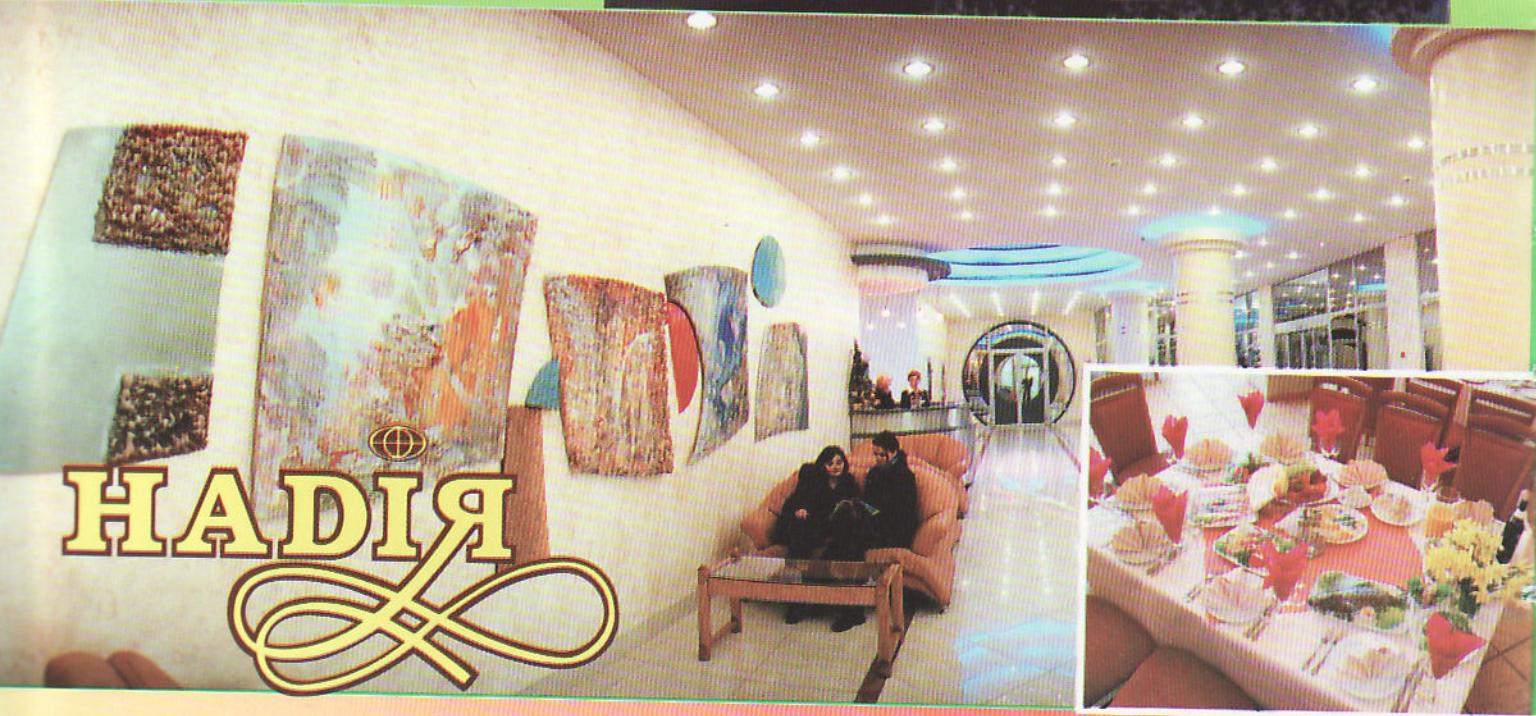
ЛЕМКИ...

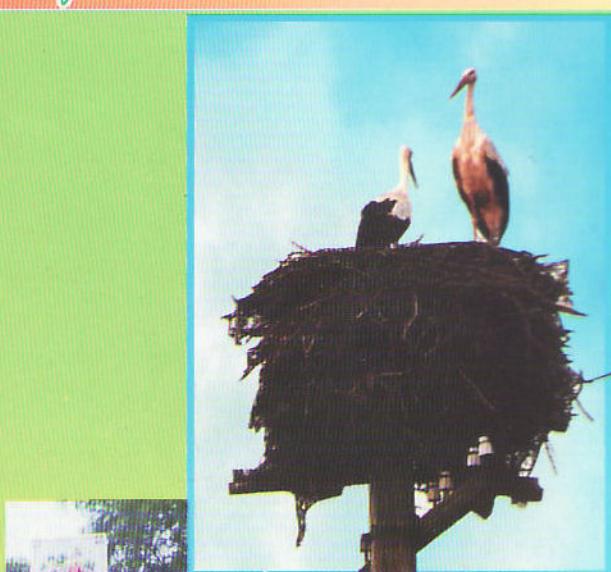

Мирослав Олексійович Бойко.
Уродженець с. Копанки
Калуського р-ну, заслужений
працівник сфери послуг
України, перший на
Прикарпатті кавалер ордена
"За заслуги" I, II, III ступенів,
директор ТзОВ "Фірма "Надія".

Голова Івано-Франківського обласного громадського товариства "Бойківщина" Дарія Іванівна Петречко. Народилася в с. Чорна Нижньо-Устрицького району (Польща). Переселена в Україну в 1951 р. Закінчила Івано-Франківський інститут нафти і газу. Має двох дітей. Син Юрій доцент Івано-Франківського Національного університету нафти і газу, кандидат технічних наук. Донька Ірина — інженер.

Яворівська-ліжникарка
Катерина Шкрбляк.

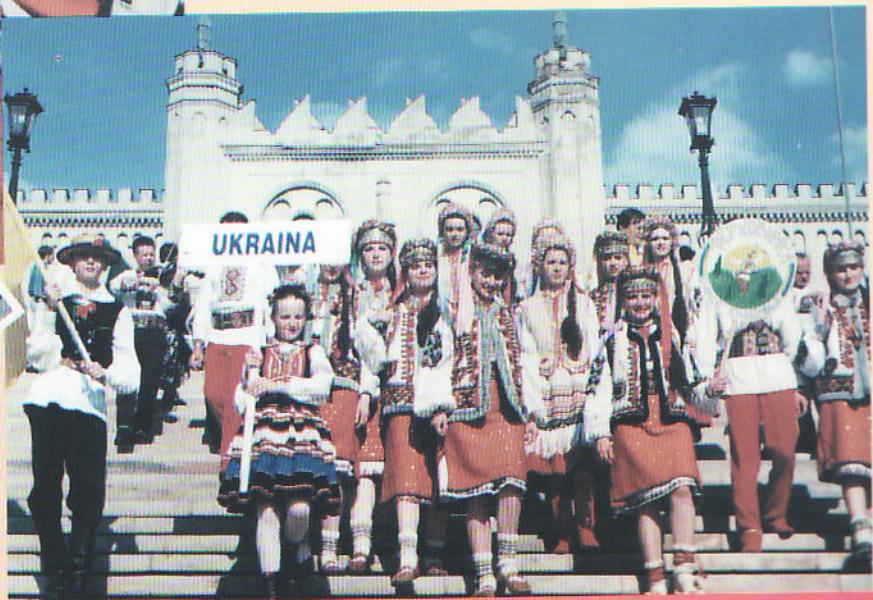
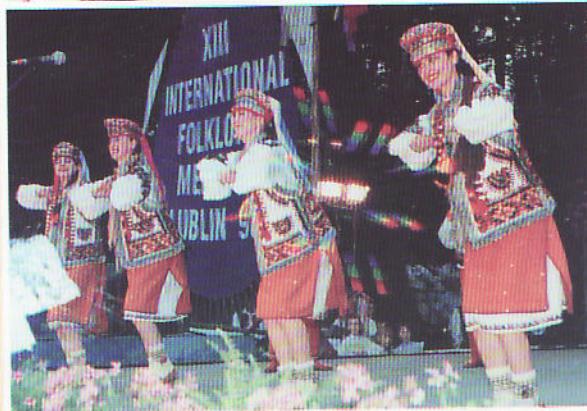

Душевна розмова. На Гуцульському фестивалі у Верховині зустрілися начальник райвідділу культури Надвірнянської РДА Ганна Халак, уродженець Бойківщини, директор Надвірнянського лісокомбінату Володимир Ганюк та заслужений працівник культури України Любов Орел.

Косівчанка Катерина Сусак — заслужений працівник культури України.

Гей, гуцули, лемки, бойки,
Піднесіть трембіту —
Хай почують нашу пісню
По цілому світу!

Лемківські пісні

Гори наши

Лемківська народна пісня

Обр. Р. Соболевського

Andante, largo

Musical notation for the first part of the song. It consists of two staves. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. Both staves have a key signature of one sharp (F#) and a common time signature. The lyrics are written below the notes.

1. Го - ри на - ши, го - ри на - ши, го - ри на - ши
2. Го - ри на - ши, го - ри на - ши, го - ри на - ши

Musical notation for the second part of the song. It consists of three staves. The top staff is in treble clef, the middle staff is in treble clef, and the bottom staff is in bass clef. All staves have a key signature of one sharp (F#) and a common time signature. The lyrics are written below the notes.

Кар - па - ти 1. Ни - хто не зна, ни - хто не зна,
Кар - па - ти 2. Не мі - няв бим, не мі - няв бим,

Musical notation for the third part of the song. It consists of three staves. The top staff is in treble clef, the middle staff is in treble clef, and the bottom staff is in bass clef. All staves have a key signature of one sharp (F#) and a common time signature. The lyrics are written below the notes.

1. 2. закінчення
Гей ке - льо ви в нас вар - та - те. вар - та - те. пра - ді - ди.
Гей Вас на жад - ни ду - ка - ти. ду - ка - ти. пра - ді - ди.

Не даме вас, не даме вас,
Гори наши Бескиди,
Бо вас дати не казали,
Гей, наши діди-прадіди.

Лемко, я си лемко

(лемківська)

Обробка. І Гнатюка
Слова С. Криницького

Повільно

Соло

Лем-ко, я си лем-ко в Кре - ни -
Гей, гей!

Лем-ко, я си лем-ко. Гей, гей!

шім ся ро - див.

Лем-ко, я си лем-ко cresc.

В Кре - ни - пім ся ро - див.

В Кре - ни - пім ся ро - див.

што я ся на-хо - див. Гей! Што я ся на-хо -

ми, лі-са-ми

Лемко, я си лемко, в Креницім ся родив,
Горами, лісами, што я ся находив.
Гей! Што я ся находив.

Што я ся находив горами, лісами,
Карпати-Бескиди, барз ми жаль за вами.
Гей! Барз ми жаль за вами.

В сорок п'ятому році ми вас полишили,
Як нас примусово отдалъ виганяли.
Гей! Отдалъ виганяли.

Операція «Вієла» швидко довершила,
Не одного газду з торбами пустила.
Гей! З торбами пустила.

Нас порозселяли од Одри до Дону,
Ці ся іщи верну даколи додому.
Гей! До свого дому?

Лемко, я си, лемко з самої Крениці,
Іщи бим ся напив з студентки щавиці,
Гей! З няньової керниці. Гей! Гей!

1. 2. 3. 4.

див

2. Што я...

Гей! Што я ся на - хо - див.

Гей! Што я ся на - хо - див.

14 5. coda.

Гей, гей!

Гей, з сту - ден - ки ша - ви - ші,

з сту - ден - ки ша - ви -

Гей! з сту - ден - ки ша - ви - ші. Гей, гей!

17

з сту - ден - ки ша - ви - ші.

ші

з сту - ден - ки ша - ви - ші.

Страви лемківської кухні

Основними господарськими заняттями лемків були землеробство і тваринництво, що забезпечувало їх харчовими продуктами. Стали морозостійкі овес та ячмінь. У південних селах вирощували гречку, кукурудзу, просо. Основною овочевою культурою, так само як і у бойків та гуцулів, була картопля. Її називали «бандурка», «бульба», «компери». Вирощували на Лемківщині й буряки, капусту, моркву, гарбузи, квасолю. Олію виготовляли з насіння льону та конопель. З давніх-давен був поширеній вівсяний кисть («киселиця», «бориць»). З вівсяного чи ячмінного борошна варили «чир». М'ясо споживали мало, а капусти – багато. Важливе місце в лемківському раціоні харчування займали молоко, сир, бринза, сметана.

Подаємо кілька кулінарних рецептів традиційних лемківських страв, записаних від поважної лемкінки Терези Кищак, яка мешкає у Львові.

Тереза Кищак

Її можна приготувати з вівсяного борошна, геркулесу чи вівсяної крупи. Для приготування 3-х літрів киселици потрібно взяти півлітровий слоїк вівсяного борошна, 25 г дріжджів, окраєць чорного хліба. Все це залити однією літрою теплої води. Накрити кришкою і поставити у тепле місце на 24 год. Потім процідити через марлю, долити дві літри води, додати дві чайні ложки кмину, і варити помішуючи, щоб не підгоріло.

Коли закипить – додати підсмажену на олії цибулю, потовчений часник перець, лавровий лист та сіль.

ВАРЕННИКИ З КВАШЕНОЮ КАПУСТОЮ

Квашену капусту віджати, промити і зварити. Потім відкинути на друшляк, щоб стекла вода, дрібно посісти, або перемолоти. Підготовлену капусту сушити до готовності, додаючи трохи жиру і води. Додати підсмажену цибулю, сіль, перець і знову підсмажити. Просіявши 500 г пшеничною борошна, додати яйце, посолити і замісити на воді тверде тісто і виробити з нього вареники з квашеною капустою.

СУП ІЗ СВІЖОЇ КАПУСТИ НА СМЕТАНІ

Дрібно порізану картоплю, моркву і свіжу капусту, поставити варити в гарячу воду. Потім додати півсклянки рису, посолити хай легенько кипить.

Жовток розколотити з 2-3 ложками сметани і влити до варива. Додайте перець і доведіть до кипіння. Сметаною такий суп можна заправити і в тарілці.

ЗАМІШКА-МАМАЛІГА

Кукурудзяне борошно сипати легенько у розведене водою молоко, що кипить. Посолити, добре перемішати і залишити на невеликому вогні ще на 15хв. Після цього добре вимішати дерев'яною ложкою і знову поставити на 10-15 хв. на вогонь.

Замішка готова, коли буде відставати від дна посудини. Їдять замішку з теплим молоком чи розігрітим маслом.

КАРТОПЛИНІ ГАЛУШКИ

Почистити 1 кг картоплі, потерти на терці, легко віджати через марлю зайву рідину. До нього додати 1-2 яйця, 2-3 ложки борошна, сіль. Все добре перемішати, зробити галушки величиною з волоський горіх. Варити 6-8 хв. у підсоленому окропі при повільному кипінні. Їсти з підсмаженою цибулею на маслі, олії, а ще краще із великими шкварками або посыпти сиром чи бринзою.

МАЧАНКА

Потрохи птиці почистити, помити, дрібненько порізати. Поставити варити. Потім додати порізану моркву, петрушку, підсмажену цибулю. В кінці додати підсмажене борошно, розведене бульйоном або водою, сіль, перець. Страву прикрасити зеленню петрушки. Мачанку на Лемківщині їли з хлібом.

СУП МОЛОЧНИЙ З ГЛИВАМИ

500 г свіжих глив почистити, вимити, порізати шматочками. Залити гливи 2-3 літрами молока і поставити варити. На маслі підсмажити 1-2 ложки борошна, розвести відварам або водою, влити до грибів, дати перцю, солі і хай ще трошки покипить.

Такий суп можна варити і на воді, але потім потрібно розвести 2-3 ложками сметани, три ложки борошна, влити у відвар і довести до кипіння.

СИРНИК

500 г свіжого сиру протерти крізь друшляк, додати склянку сметани, дрібку солі, стерті 5 жовтків з 200г цукру, збити білки, третій хліб – усе це ретельно перемішати. Викласти у круглу форму, змащену маслом. Пекти 30 хв. у не дуже гарячій духовці.

єМАЧНОГО!

Музей родинних професій

"Від плача до комп'ютера"

Приватний музей символів 150 родинних професій за останні 200 років

76014, Україна, м. Івано-Франківськ
вул. Київська, 6а
тел. 8 (03422) 3-11-94
8 (342) 77-97-74

Роман Фабрика

Лемки: роки і долі
Фотоальбом

Фабрика, Роман

Ф 12 Лемки: роки і долі.
(Фотоальбом). — Коломия: Вік, 2005. — 104 с.

ISBN 966-550-223-9

ББК 58.1(4УКР)

**Видання побачило світ за сприяння
Івано-Франківської облдержадміністрації.**

Автор висловлює ширу подяку за сприяння у виданні цього альбому:
Голові правління ВАТ «Прикарпаттяобленерго»

Олександрові Бубену

Голові правління ВАТ «Закарпаттяобленерго»

Василеві Ковачу

Голові правління — генеральному директору ЗАТ — фірма «Нафтогазбуд»

Степану Майковичу

Директору ТзОВ «Західшина»

Ігорю Басарабу

Директору фірми «Альба»

Юрію Барні

Директору фірми «Ференц і Ко»

Ярославу Гулику.

Ідея, світини та дизайн Романа Фабрики

Передмова Ольги Фабрики-Процької

Комп'ютерний дизайн Ірини Гавrilової

Коректор Олександра Паламарчук

Здано до складання 30.XII.2004р. Підписано до друку 8.XII.2005р.

Вид. № 596. Зам. №. 14732. Тираж 1000 прим.

Формат 60x84/8. Умовн. друк. арк. 6,04. Папір крейдяний. Друк офсетний.

Видавничо-поліграфічне товариство “Вік”
ВАТ “Коломийська друкарня ім. Шухевича”.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції

Серія ІФ, № 15 від 18.07.2001 р.

78200 м. Коломия І. Мазепи, 235. Тел./факс (03433) 23406, 24937.